

Finanțat prin
Programul Erasmus+
al Uniunii Europene

Scurtă analiză comparativă a interacțiunii dintre justiția juvenilă și sistemele educaționale în 4 țări europene

Linii directoare europene de interacțiune pentru profesioniștii din domeniul educației care lucrează cu minorii în contextul justiției juvenile

Nr. 562146-EPP-1-2015-1-PT-EPPKA3-PI-FORWARD

Content on this report is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Cuprins

Cuvânt înainte

Introducere

CAPITOLUL 1 – Scurtă descriere a sistemelor de justiție juvenilă în țările partenere

1.1 Evoluția istorică și imaginea de ansamblu asupra actualei legislații privind justiția juvenilă

1.2 Tendințe raportate în delincvența la copii, minori și tineri adulți

1.3 Sistemul de sancțiuni. Tipuri de intervenții formale și informale

1.4 Procedura juvenilă penală. Implicarea agențiilor de ocrotire a minorilor și a agențiilor de aplicare a legii, asistenților sociali, consiliilor de apărare. Caracteristici ale procedurilor juvenile penale, ale Curților juvenile, drepturi la apel.

1.5 Practici de condamnare – modalități informale de abordare a delincvenței juvenile (diversiune, mediere victimă-contravenient, etc.)

1.6 Practici de condamnare – dispozițiile Curții juvenile și aplicabilitatea lor

1.7. Plasarea preliminară în institutii de îngrijire de tip rezidențial și detenția preventivă

1.8 Centre de reeducare și închisori pentru tineri – aspecte legale și răspândirea tinerelor persoane private de libertate (grupe de vârstă în centrele de reeducare și în penitenciarele pentru minori și tineri etc.)

1.9 Centrele de reeducare și penitenciarele pentru minori și tineri – dezvoltarea unei formări profesionale și alte programe educaționale în practică

1.10 Dezbateri de reformă actuale și provocări ale sistemului de justiție juvenil

1.11 Sumar și perspectivă

www.eigeproject.eu

CAPITOLUL 2 - O scurtă descriere a sistemelor educaționale în țările partenere și legătura lor cu justiția juvenilă

2.1 PRIORITĂȚI GLOBALE ÎN EDUCAȚIE – Introducere

2.2. PRIORITĂȚI GLOBALE/INTERNAȚIONALE ÎN EDUCAȚIE – prezente în politica generală a educației, în țările partenere

2.3 PRIORITĂȚI GLOBALE traduse în educația în domeniul justiției juvenile, în țările partenere

2.4 PRIORITĂȚI EUROPENE ÎN EDUCAȚIE

2.5 PRIORITĂȚI EUROPENE – prezente în politica generală a educației, în țările partenere

2.6 PRIORITĂȚI EUROPENE traduse în educația în domeniul justiției juvenile, în țările partenere

2.7 PRIORITĂȚI NAȚIONALE ÎN EDUCAȚIE

2.8 Focalizările priorităților educaționale naționale asupra grupurilor țintă speciale

2.9 Tinerii Justiției juvenile ca grup țintă special în prioritățile educaționale naționale ale țărilor partenere

2.10 RAPORTURI INTER-SECTORIALE ÎNTRE JUSTIȚIA JUVENILĂ, EDUCAȚIE ȘI ALTE POLITICI PUBLICE NAȚIONALE

2.11 PIONI CHEIE LA NIVEL NAȚIONAL: instituțiile statului, profesori și reprezentanții lor, entitățile asociative

CAPITOLUL 3 – Analiza educației în interiorul justiției juvenile

I. CONTRIBUȚII: Elevi, Profesori, Infrastructură

www.eigeproject.eu

1.1 Elevi care interacționează cu educația oferită în interiorul Sistemului Justiției Juvenile. Grupe de vârstă, Bagaj educațional, Echilibrul dintre sexe, Nevoi speciale

1.2 Profesori. Ocupație, reprezentare, formare specifică, asigurarea calității

1.3 Infrastructura. Organizarea activităților educaționale

1.4 Materiale de predare și învățare disponibile pentru activitățile educaționale

II. PROCESUL

2.1 Curriculum național în Justiția Juvenilă. Adaptare, flexibilitate și dezvoltare

2.2 Metodologie și predare. Adaptare, specificitate și design metodic

2.3 Predarea bilingvă și multilingvă în sistemul justiției juvenile. Minorități și imigranți

2.3 Organizarea activităților educaționale. Structuri, clase, grupe

2.4 Sincronizarea predării, ore, orare

III RANDAMENTE

3.1 Evaluarea inițială a elevilor

3.2 Rezultate educaționale și sincronizarea dintre justiția juvenilă și sistemele naționale de educație

3.3 Continuarea procesului educațional în afara sistemului justiției juvenile

IV REZULTATE

4.1 Monitorizarea procesului de învățare. Evaluări naționale ale rezultatelor procesului de învățare. Monitorizarea și evaluarea profesorilor

Concluzie

Bibliografie

www.eigeproject.eu

Cuvânt înainte

Acest raport este alcătuit de către echipa proiectului “Linii directe europene de interacțiune pentru profesioniștii din domeniul educației care lucrează cu minorii în contextul Justiției Juvenile”, Nr. 562146-EPP-1-2015-1-PT-EPPKA3-PI-FORWARD, co-finanțat prin programul Erasmus +.

ERASMUS+ este un program al Uniunii Europene pentru Educație, Formare, Tineri și Sport (2014-2020). Publicarea acestui proiect s-a realizat pe perioada derulării proiectului, implementat cu ajutor financiar din partea Comisiei Europene, prin programul Erasmus +.

Proiectul EIGEP (mai multe detalii pe www.eigep.eu) este co-finanțat de către Comisia Europeană, prin “Proiectele de cooperare “ERASMUS + K3”. Acesta aduce împreună actori de pe scena privată și ai statului, din domeniul educației, justiției, social și al afacerilor, cu scopul de a experimenta soluții bazate pe comunitate, prin asigurarea calității proceselor educaționale în cadrul justiției juvenile.

Studiul a pornit de la ideea că asigurarea calității în educație trebuie să reprezinte o prioritate, indiferent de locul în care are loc procesul educațional. Unul dintre cele mai puțin explorate domenii, cu privire la cum și cu ce rezultate se realizează procesul educațional, este domeniul justiției juvenile.

În acest sens, partenerii proiectului din Portugalia, România, Lituania și Marea Britanie au pus bazele unei activități de cercetare de un an, aruncând o privire asupra propriilor sisteme de justiție juvenilă, și la felul în care acestea relaționează cu sistemele educaționale.

Această publicație reflectă doar punctele de vedere ale autorului coordonator, Daiana HUBER (CPIP, Romania) și ale co-autorilor contributori din echipele de cercetare ale partenerilor.

ȚARA	ORGANIZAȚIA	CERCETĂTORI ȘI FORMATORI IMPLICAȚI ÎN PROIECT
România	Centrul pentru promovarea învățării permanente	Daiana Huber
		Rodica Pana
	Administratia Nationala a Penitenciarelor – ANP	Lucia Petrescu
		Gabriela Soreanu
Marea Britanie	ABCD Community Services Ltd	David Egan
		Thomas Smith
		Christina Smith
	Titan Partnership Ltd	Helen Mawson
Lituania	Viesoji Istaiga “Psychologines Paramos ir Konsultavimo Centras”	Ieva Sidlauskaitė - Stripeikienė
Portugalia	Innovative Prison Systems	Susana Reis
		Pedro das Neves

Introducere

Conceptul nostru este foarte simplu, dar totodată extrem de complex: acela de a beneficia de pe urma rezultatelor de învățare pozitive, iar copiii și tinerii din cadrul sistemului de justiție juvenilă trebuie să fie într-un mediu în care:

- “partea justițiară” să înțeleagă nevoile de abordare specială ale copiilor, și accesul la o educație făcută de profesioniști.
- “partea educațională” să înțeleagă că mediul justiționar este un context de învățare special, care are nevoie de profesioniști instruiți;
- “partea tinerilor” să înțeleagă nevoia unor intervenții proactive, prin care clientul să nu fie condamnat la a fi o persoană asistată social pe viață (suferind astfel o a doua condamnare), ci o tânără persoană proactivă, parte integrantă a comunității ei/lui locale.

Delicvența juvenilă a fost numită “copilul nedorit al responsabilităților Statului” (Bruce Abramson, ‘An Analysis of the concluding observations of the Committee on the Rights of the Child in regards to Juvenile Justice from 1993-2000’), însemnând că tinerii aflați în conflict cu legea nu reprezintă o prioritate pe agenda guvernelor, și multe țări eșuează în încercarea de a implementa standarde internaționale pentru susținerea drepturilor copiilor implicate în sistemul justiției juvenile. Acesta este încă cazul în 2014 (date ale ultimelor rapoarte ale UN-HR), multe Comitete ale Drepturilor Copiilor observând eșecuri totale în susținerea drepturilor copiilor aflați în conflict cu legea.

Potrivit “Concluziilor Seminarului ChildONEurope despre Delicvența Juvenilă”, la nivelul UE, îmbinarea unor măsuri legislative specifice, munca de colectare a datelor - atât la nivel secundar făcută de Comisie, cât și principal, făcută de FRA - cât și eforturile de a promova o justiție în favoarea copiilor, și de a face schimb de experiență cu parteneri internaționali precum Consiliul Europei, toate acestea pot ajuta la asigurarea faptului că interacțiunea copiilor cu sistemul judiciar nu trebuie să fie neaparat neplăcută sau traumatizantă. O parte importantă a acestui lucru este reprezentată de Trainingul pentru o justiție în favoarea copilului. Trainingul nu se referă doar la aspectele legale, ci ar trebui să includă și elemente de psihologia copilului și comunicare, și să pună întotdeauna accentul pe reintegrare. Conform Articolului 24.1 a Regulilor de la Beijing, reintegrarea nu ține doar de asistență post-penală. Asistența necesară trebuie să fie acordată minorilor, “în toate stadiile procesului”. Principiul de bază este acela că reintegrarea este un proces, mai degrabă decât rezultatul unei dispoziții a unui sau mai multor profesioniști. Acesta este motivul pentru care este nevoie de consistență, continuitate și angajament pe termen lung.

Din aceste motive, pentru moment, copiii și tinerii care au de a face cu justiția juvenilă, sunt condamnați să fie “în grija statului” pe viață. Asta se întâmplă pentru că nu au parte de o intervenție combinată coerentă din partea Ministerelor Justiției, Educației și Tineretului.

Contextul delicvenței juvenile este unul foarte special, complex și plin de provocări, mai ales pentru profesioniștii din afara sistemului, care trebuie să predea în interiorul lui: educație, asistență socială.

Mediul de învățare este unic și provocator: scopul principal al justiției juvenile este unul privative de libertate, iar aspectele practice ale acestuia lasă puțin loc pentru dezvoltarea sistemului ca mediu de învățare.

Elevii “juvenili” sunt și ei deosebiți, având în primul rând statutul de contravenient, cu toate regulile și restricțiile pe care acest statut le implică.

Motivația lor de a se implica în experiențele de învățare, este de asemenea alterată de acest fapt.

Din cauza unei relative izolări a diferitelor *medii ale justiției juvenile*, profesorii au avut puține ocazii de a se întâlni și a discuta și împărtăși din practică.

Personalul implicat în procesul de predare este unul mixt: de la organizații/instituții de predare “din afară”, la sistemul corecțional de justiție “din interior”. Fiecare grup are diferite abordări și are înclinații către diferite tipuri de cultură, tradiție și etos, în ceea ce privește predarea, învățarea și trainingul. Dar acestea sunt provocări despre care un profesionist “din afară” care predă, nu are cunoștință. Mai mult decât atât, sunt multe aspecte care subliniază contextul educației din penitenciare, nevoile de training ale personalului, și posibilitățile de creare a unui mediu de învățare pozitiv, în cadrul căruia contravenienții minori pot învăța și progresa. Aceste aspecte au fost rezumate într-o cercetare condusă de Centrul Londonez de Excelență în Trainingul pentru Formatori:

- *Factorii organizaționali* includ: rolul fundamental al Directorului penitenciarului în determinarea măsurii în care un cadru privativ de libertate poate fi coordonat astfel încât să se creeze condiții propice pentru învățare; structura ierarhică rigidă în cadrul căreia educația are adesea o prioritate scăzută; proceduri de securitate, supra-aglomerarea și mutările constante ale infractorilor minori și tineri. În plus, educatorilor din penitenciare le lipsește un statut profesional clar, și direcții clare în slujbă.
- *Factorii culturali* includ mediul fizic închis, limitat în timp – total diferit de alte medii. Acesta formează un mediu de învățare dezechilibrat, marcat de întreruperi și discontinuitate. Circumstanțele externe joacă un rol important și au un impact semnificativ asupra sentimentelor; iar aceasta dă naștere unor puternice “încărcături emoționale”, care afectează dinamica învățării și predării. Cu alte cuvinte, apare un conflict între identitatea fragilă a minorului/tânărului delicvent ca elev și statutul dominant, impus legal, de delicvent.
- *Factorii pedagogici* includ o discontinuitate între învățatul individual și caracterul fluctuant al frecventării cursurilor. Grupele de elevi sunt frecvent caracterizate de o gamă extrem de variată de nevoi individuale, care necesită un grad mai mare de diferențiere decât în sistemele educaționale tipice. Delicvenții minori și tineri au de obicei o identitate relativ fragilă ca elevi, și au adesea o stimă de sine scăzută, lipsă de încredere, și deprinderi de bază sărace. Profesorii au acces limitat la resursele de pe Internet, și în consecință le este dificil să găsească modalități de a face resursele și conținutul de predare relevante. Un factor major care afectează predarea și învățarea este nevoia de a gestiona “încărcătura emoțională”, nevoile de suport emoțional pe care elevii le aduc cu ei la clasă, care afectează atât elevii, cât și profesorii, dar și “climatul emoțional” din clasele de delicvenți minori.

Aruncând o privire la copiii și tinerii care vin în contact cu sistemul de justiție juvenil, apare o mare provocare în a stabili nivelul de referință în cercetare. Datele oficiale la

nivelul UE se găsesc în [Council of Europe Annual Penal Statistics](#) [Statisticile Penale Anuale ale Consiliului Europei](cele mai recente din Septembrie 2013, publicate în Decembrie 2014) și în [Children in Judicial Proceedings](#) [Copiii în cadrul procedurilor judiciare](cele mai recente sunt dintre anii 2008 și 2011).

Acesta reprezintă un grup dificil de atins și chiar de definit, deoarece la nivel european nu există o concordanță absolută între statele membre în ceea ce privește vârsta răspunderii penale, vârsta minimă de la care se aplică sancțiuni și măsuri privative de libertate, și vârsta de la care se aplică răspunderea penală.

Se mai adaugă și faptul că diferitele tipuri de sentințe îi fac pe tineri să cadă sub incidența unor jurisdicții diferite, ce diferă de la stat la stat.

- Sunt situații, precum în România, în care, potrivit normelor juridice, delincvenții minori și tineri sunt ținuți sub un regim special. Aceste persoane sunt ținute în institutii penitenciare destinate special minorilor și tinerilor adulți. În aceste instituții sunt 401 deținuți minori. Mai mult, mai sunt 96 de deținuți minori ținuti în penitenciare pentru adulți sau în unități spitalicești ale penitenciarelor. România este o țară care are institutii educaționale speciale pentru minori, sub jurisdicția sistemului judiciar (cu 156 minori), foarte diferite de institutiile privative (penitenciare – unde sunt 245 minori).
- Sunt de asemenea cazuri, ca în Portugalia, în care infractorii minori sunt împărțiți în funcție de sentință: cei cu sentințe privative (închisoare) sunt în grija Sistemului de Penitenciare (243 minori înregistrați) și cei condamnați cu măsuri educaționale (institutii educaționale speciale) care sunt în grija Serviciului General de Reintegrare Comunitară.
- În Lituania sunt înregistrați 183 minori repartizați în diferite instituții privative.
- În Marea Britanie, cel mai privatizat sistem din Europa (15% din toate serviciile penitenciare sunt externalizate), sunt înregistrați în jur de 1000 de minori: un număr mic de tineri infractori sub 21 de ani sunt arestați preventiv în penitenciarele pentru adulți, iar copiii sub 16 ani sunt ținuti în locuri de cazare sigure, care nu aparțin de instituțiile penitenciare.

O revizuire detaliată și la zi a domeniului educației tinerilor din Justiția Juvenilă, este oferită de către Proiectul EIGEP și atașat prezentului document. Dar, la nivel european nu se găsesc date specifice despre calitatea educației oferite acestui grup țintă, și nici care este situația lor educațională. Mai mult, nu există un istoric al înregistrărilor rezultatelor educaționale.

Copiii și tinerii din centrele de reeducare și din sistemul de justiție juvenilă, ca și toți copiii, merită o educație de calitate, care să le permită să dezvolte aptitudini și competențe necesare pentru ca ei să devină adulți productivi în societate. Din păcate, acest lucru nu se întâmplă prea des. Multii dintre acești copii și tineri părăsesc școala fără o diplomă, iar alții termină școala fără a avea aptitudini academice și competente socio-emotionale care sunt de dorit în secolul 21.

Acești copii au nevoie cu precădere de aptitudini sociale și cognitive, valori și atitudini pro-sociale, și abilități de gestionare a diferitelor situații; un puternic atașament față de părinți și frați, dar și reguli și sancțiuni clare, neautoritare acasă; un mediu școlar

cuprinzător și grijuliu, cu oportunități de obținere a succesului pentru toți copiii; un puternic atașament față de colegii și adulții din afara casei; atașament față de comunitatea locală.

Atingerea acestor abilități nu se poate face fără o comunicare adecvată între Ministerul Justiției, Educației și Tineretului, o urmărire coerentă a rezultatelor educaționale și intervenție declansată pe baza acelor rezultate.

Cu toate acestea, educatorii, prestatorii de servicii și personalul din sistemele corecționale pot înțelege și răspunde diferit la comportamentele tinerilor cu probleme. Aceste diferențe apar, în parte, deoarece profesioniștii sunt instruiți în domenii de studiu care au contexte teoretice și abordări diferite. În ceea ce privește dezvoltarea relațiilor de lucru colaborative și modelele de intervenție, una dintre provocările majore ale prestatorilor de servicii din sistemul corecțional juvenil, este concilierea acestor diferențe conceptuale, pentru a elabora priorități, țeluri și strategii coerente.

Serviciile și programele speciale de educare sunt implementate în contextul general al programelor academice și vocaționale, oferite în facilitățile de corecție. Totuși, programele școlare din facilitățile de corecție, cel mai adesea nu corespund nici cu minimul standardelor profesionale din școlile publice. Deși tinerii din facilitățile de corecție sunt printre cei mai puțin competenți academic, și cei mai vulnerabili în ceea ce privește abandonul școlar, totuși ei primesc servicii educaționale sub standard, care nu sunt conforme cu practicile de instruire acceptate. Programele educaționale de corecție nu beneficiază de schimbările substanțiale ale programelor de educație care au influențat educația normală și specială în comunitățile locale. Educatorii din sistemul corecțional juvenil pot să nu fi luat la cunostință despre curriculum și strategiile instructive implementate prin reforme educaționale și cercetare. Drept rezultat, profesorii și administratorii continuă să folosească strategii despre care s-a demonstrat că sunt mai puțin eficiente pentru elevii care au nevoie de educație intensivă de corectare.

Copiii și tinerii din sistemele justiției juvenile sunt adesea “ascunși” de sistemele publice educaționale, deoarece nu sunt înscrși în școlile locale. Drept rezultat, responsabilitatea pentru educarea acestor elevi devine neclară sau este ignorată, și rezultatele școlare ale elevilor nu mai reprezintă o prioritate. Școlile din aceste comunități tind să aibă resurse inadecvate, profesori slab calificați, conducere slabă, instrucție incompatibilă, și un grup de elevi cu probleme de învățare rămase nerezolvate.

În toate țările implicate în proiect, și în general în Europa, există o obligație legală de a asigura educația copiilor și tinerilor din justiția juvenilă.

Ce înseamnă educare în acest context? În diferite țări, înțelegerea conceptului de “educare” și ce presupune el, variază. De exemplu, ceea ce într-o țară poate fi considerat “educație”, într-o altă țară poate însemna “tratament”. Mai mult, unele subiecte educaționale specifice, precum educația fizică sau cursuri de pregătire înainte de eliberare, pot să nu fie considerate în unele țări ca reprezentând “educarea” în sine. În încercarea de a simplifica și de a ne face o idee de ansamblu asupra acestei realități complexe, putem spune că avem:

- educație generală (de exemplu cursuri precum matematica, științe, istorie, geografie, limbi străine, literatură etc);

- educatie si training vocational (educare si training care vizeaza sa ofere elevilor cunostinte, know-how, aptitudini si/sau competente necesare in diferite ocupatii sau pe piata muncii); si
- invatare non-formala, de exemplu (dar nu numai) activitati de training vocational in urma carora nu se obtine neaparat o certificare, activitati ce tin de arta si mestesuguri, si programe centrate pe infractiuni care sa-i ajute pe prizonieri in managementul furiei, si abuzul de substante, precum si pregatirea pentru integrarea in societate la eliberare.

Cine este responsabil pentru realizarea procesului educational si oferirea lui copiilor si tinerilor din sistemul de justitie juvenil? Din nou ne lovim de un perete al complexitatii: Ministerul Justitiei, Ministerul Educatiei, alte autoritati/organizatii nationale, autoritati/organizatii regionale, autoritati/organizatii locale, inchisori individuale, furnizori individuali de traininguri (sectorul public), sectorul tertiar/ ONG-uri/ caritate/ voluntari, Biserica.

Uitandu-ne la toate aceste parti interesate, si adaugand interesul copiilor însisi, al parintilor si a comunitatii care îi primește dupa eliberare, este evidentă dificultatea de a concepe o politica publica care sa se adreseze tuturor, si in context european. Dar exista o trasatura comuna care îi leaga pe toti: profesorii si profesionistii din educatie care predau copiilor si tinerilor din justitia juvenila. In general in Europa, acestia sunt formati de catre Ministerul Educatiei, dar sunt recrutati de catre Ministerul Justitiei. Activitatea lor este reglementata de catre Ministerul Justitiei, dar este monitorizata de catre Ministerul Educatiei. Astfel, pentru creatorii prezentei cercetari exista o nevoie evidenta a unui numitor comun intre cele doua. Exista nevoia unui limbaj comun in instruirea profesorilor, recrutarea lor si monitorizarea activitatii lor in cadrul justitiei juvenile.

In acest context, parteneriatul EIGEP a decis sa deseneze contextul in care aceste activitati vor avea loc. Acest proces a inceput din doua perspective: ce se intampla in sistemul justitiei juvenile, si cum percepe sistemul educational acest sector. Avand in vedere ca acest tip de cercetare, chiar si la nivel empiric ca al nostru, este o premiera in context european, ne-am simtit obligati sa cautam suportul unei metodologii deja stabilite din afara nisei noastre înguste, dar foarte relevanta pentru politica educationala in context international. Sursa evidenta a fost UNESCO si al sau Ghid al Analizei Politicii educationale. Cu aceasta ocazie dorim sa multumim agentiei lor din Bangkok pentru sprijinul acordat in intelegerea materialelor ce ne-au fost puse la dispozitie. Pe langa “ Besides a Juvenile justice description survey (Capitolul 1), am folosit si “Education policy context survey” (Capitolul 2) si “Education result chain survey” (Capitolul 3).

Cu datele adunate aici din Portugalia, Marea Britanie, Lituania si România, speram sa atingem urmatoarele puncte:

- sa atragem atentia personalului din educatie ca lumea justitiei este una complexa si diferita de ceea ce se cunoaste din scolile publice, si ca trebuie sa fie constienti de acest lucru.
- sa demonstram celor ce fac politica la nivel European si national ca exista o discrepanta in comunicare si in practica, intre cele doua sisteme, si ca, din cauza acestei discrepante, avem de a face cu victime:
  1. Tinerii care ajung sa fie asistati social pe viata, ratand insusirea unor aptitudini de viata importante.
  2. Profesorii care ajung la epuizare sau insatisfactie, deoarece le lipseste trainingul specializat pentru a lucra cu tinerii din justitia juvenila.
  3. Comunitatile care pierd potentialul de dezvoltare ce ar putea fi adus de tinerii incarcerati.

EIGEP

Finanțat prin
Programul Erasmus+
al Uniunii Europene

CAPITOLUL 1 – O scurtă descriere a sistemelor justitiei juvenile în țările partenere

www.eigepproject.eu

1.1 Evolutia istorica si imaginea de ansamblu asupra actualei legislatii privind justitia juvenila

Sistemul national al penitenciarelor este parte integranta a sistemului de aparare, ordine publica si securitate nationala din Romania, fiind responsabil pentru aplicarea regimului de detentie si pentru asigurarea unor interventii de recuperare pentru persoanele private de libertate, in conditii care asigura respectul fata de demnitatea umana. Administratia penitenciarelor este un serviciu public cu un rol social activ, determinat de functiile sale: garant al mentinerii echilibrului social, formarea unei atitudini corecte a detinutilor fata de valorile sociale, statul de drept, si reguli de coexistare sociala. Principala sarcina a administratiei penitenciarelor este sa asigure custodia, astfel incat sa dea sens pedepsei, si sa propuna activitati care sa reduca riscul repetarii infractiunii.

Din punct de vedere istoric, executarea pedepselor privative de libertate in tara noastra a evoluat gradual, de la functii preponderant privative de libertate, spre un echilibru intre functia de reabilitare si reintegrare in societate a delincventilor.

Un punct de cotitura in dezvoltarea sistemului penitenciar din Romania a fost intrarea in vigoare a noului Cod penal, la 1 februarie 2014, care pune accentul pe dimensiunea de integrare si ne-privare de libertate ale actiunilor intreprinse prin procedurile penale.

Noul Cod Penal a adus schimbari semnificative in ceea ce priveste raspunderea penala a minorilor care comit infractiuni. Titlul V – *Minoritati* ajusteaza raspunderea si penalitatile impuse minorilor care incalca legea. Cat despre raspunderea penala, ea ramane neschimbata, dar pedepsele aplicabile minorilor au fost modificate. Astfel, copiii pot fi pedepsiti prin doua tipuri de masuri educative: non-privative de libertate (cum ar fi cursuri civice, supraveghere, consemnare de weekend si asistenta zilnica) si privative de libertate (trimiterea intr-un centru de educare sau intr-un centru de detentie).

In acest context a aparut Legea Nr. 254/ din 19 Iulie 2013 cu privire la ispasirea pedepselor privative si la masurile luate de Curte in timpul procesului penal, cu amendamentele ulterioare, care au adus in centrul atentiei constituirea de institutii specializate in redresarea delincventilor minori. Acestea trebuie sa ofere facilitati de cazare adecvate, de preparare si servire a mesei, activitati scolare si de profesionalizare, asistenta sociala si psihologica, activitati religioase, culturale, sportive si recreationale, sa asigure asistenta medicala si primirea de vizite.

Minorii si tinerii (18 – 21 ani) sunt considerati a fi o categorie speciala de detinuti de catre sistemul penitenciar roman.

1.2 Tendinte raportate in delicventa la copii, minori si tineri adulti

In prezent, Administratia Nationala a Penitenciarelor detine:

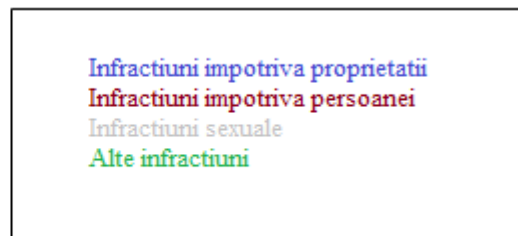
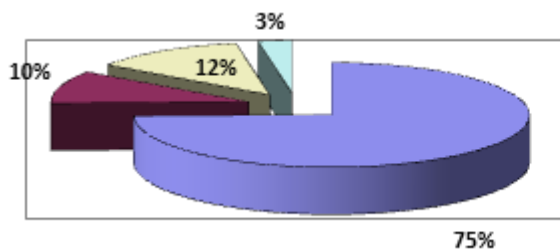
- 33 penitenciare;
- O inchisoare pentru femei si alte sase sectii speciale pentru femei in alte inchisori;
- Sase penitenciare-spital;
- Doua centre de detentie;
- Doua centre de educare.

De la intrarea in vigoare a noii legi, numarul persoanelor aflate in custodie a scazut dramatic:

- 2015 – 28.334 detinuti;
- 2014 – 30.156 detinuti;
- 2013 – 33.434 detinuti;
- 2012 – 31.817 detinuti;
- 2011 – 30.694 detinuti.

Numarul copiilor condamnati pentru comiterea de infractiuni si tinuti in penitenciare a crescut dupa 2010, ajungand la 512 minori in decembrie 2013. Intrarea in vigoare a Noului Cod Penal a dus la o scadere a numarului minorilor detinuti, la 327 persoane cu varste intre 14 si 18 ani (312 baieti si 15 fete) in ianuarie 2016.

Situatia tipurilor de infractiuni savarsite de minori condamnati (ianuarie 2016):

Riscuri educationale: relatii conflictuale intre parinti, pedeapsa fizica, relatii fara implicare emotionala, practici de ingrijire parinteasca deficitare, lipsa satisfactiei scolare si a increderei.

Studiile arata ca acest comportament delicvent s-a dezvoltata in stransa legatura cu multipli factori de risc:

- Riscuri psihologice: probleme de sanatate, parinti bolnavi, consumul de alcool;
- Riscuri economice: parinti someri, venituri familiale sub limita saraciei, existenta mai multor frati in familie;
- Riscuri socio-culturale: o slaba stimulare intelectuala si culturala, parinti cu un nivel al educatiei scazut, violenta domestica, lipsa unor exemple comportamentale pozitive care sa puna accentul pe munca, respectul fata de altii si fata de normele sociale, un trai onest.

1.3 Sistemul de sanctiuni. Tipuri de interventii formale si informale

Fiind mai putin invazive in ceea ce priveste efectele negative asupra evolutiei individului, masurile non-privative de libertate sunt cele mai comune sanctiuni penale aplicate delincventilor minori. Ținerea adolescentilor in comunitate si imbunatatirea legaturilor lor pozitive cu mediul de suport, contribuie fara indoiala la prevenirea comportamentelor penale.

Sistemul de justitie juvenila genereaza multe dezbateri si luari de pozitie in context european, Statele membre alegand diferite pozitii cu privire la problema sanctionarii delicventilor minori. In ciuda diferitelor abordari promovate la nivel guvernamental, in majoritatea tarilor educatia este considerată a fi in centrul tuturor interventiilor corectionale adresate minorilor si tinerilor din sistemul justitiar.

Analize comparative ale sistemelor bazate pe detentie versus sistemele centrate pe programe de reintegrare sociala, au aratat ca investirea in reintegrare sociala este mai eficienta, comparativ cu cresterea/diversificarea constanta a costurilor de incarcerare. Sistemele care se axeaza pe retinere/detentie au cunoscut o rata mare a recidivei, mai ales o dinamica in crestere a duratei sau perioadei de executat. Oferindu-le detinutilor o alternativa la detentie, chiar si ipotetic, permite sprijinirea eforturilor lor de reintegrare. In acest fel, exista o anticipare a oportunitatii individuale de reintegrare sociala, si in consecinta, o reducere a costurilor pe termen mediu si lung.

Viziunea serviciului roman al penitenciarelor este ca el trebuie sa dobandeasca statutul unui partener social, de care comunitatea are mare nevoie, avand in vedere ca detinutii apartin comunitatii, si ca institutiile de intemnitare ofera un serviciu esential societatii. In acest context, institutiile si organizatiile societatii civile, joaca un rol esential in reintegrarea minorilor si a tinerilor. Prin mentinerea relatiei dintre minor si familie, si cu comunitatea, se doreste scaderea efectelor negative ale intemnitarii pe de o parte, si implicarea comunitatii in reintegrarea sociala a detinutilor, pe de alta parte.

Avand aceste obiective, rehabilitarea delicventilor minori implica crearea unui cadru comunitar de sustinere, care sa faciliteze reintrarea lor in societate, prin parteneriate publice si private, (incheierea de protocoale de colaborare cu organizatii guvernamentale si non-guvernamentale). In cadrul colaborarilor dintre institutii, bazele proiectelor comune de reintegrare se decid cu accent pe favorizarea reintegrarii sociale a detinutilor minori si tineri.

Eficacitatea activitatilor realizate in colaborare cu societatea civila rezida atat in implicarea tuturor partilor, cat si in nivelul de sustenabilitate atins dupa terminarea proiectului. Este necesar sa se asigure publicitate si promovare permanenta activitatilor realizate cu ajutorul partenerilor sociali, pentru a asigura transparență si continuitate actiunilor desfasurate de catre sistemul penitenciar.

1.4 Procedura juvenilă penală. Implicarea agențiilor de ocrotire a minorilor și a agențiilor de aplicare a legii, asistenților sociali, consiliilor de apărare. Caracteristici ale procedurilor juvenile penale, ale Curților juvenile, drepturi la apel.

In Romania, exista doar un tribunal specializat pentru minori si familii - Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov. A fost fondat prin Ordinul Ministerului Justitiei Nr. 3142/C/22.11.2004. Potrivit acestui Ordin, Tribunalul si-a inceput efectiv activitatea in 22.11. 2004.

1.5 Practici de condamnare – modalități informale de abordare a delincvenței juvenile (diversiune, mediere victimă-contravenient, etc.)

Dintre toate etapele majore ale dezvoltarii umane, adolescenta reprezinta faza tranzitionala dinspre copilarie spre maturitate, care implica schimbari fizice, cognitive si psiho-sociale cruciale. Adolescenta aduce cu sine o serie nelimitata de stadii de crestere si dezvoltare, nu doar din punct de vedere psihologic, ci si sub aspectul aptitudinilor cognitive si sociale.

Recuperarea sociala si morala a minorilor in interiorul penitenciarelor difera de cea adresata adultilor, avand urmatoarele obiective prioritare: asigurarea unui climat uman cu potential educational in penitenciare, transformarea intemnitarii in ceva util, reducerea vulnerabilitatii sociale si psihologice a celor detinuti in penitenciare, precum si implicarea lor in activitati menite sa le creasca sansele de reintegrare sociala, la finalul perioadei de detentie. Aceste obiective au la baza premiza ca un minor care a comis o infractiune nu are ce cauta in inchisoare. Cu conditia ca ei sa fie de asemenea victime ale deficientelor emotionale si educationale cauzate de neglijenta si lipsa implicarii din partea familiilor lor si a societatii, incarcerarea lor nu reprezinta o solutie adaptata si viabila pentru corectarea comportamentului lor. O personalitate slaba, expunerea la influente din mediul extern si lipsa unor modele stabile de urmat pe parcursul vietii, sunt doar cativa dintre factorii care impun un anumit curs de actiune in educarea si ingrijirea psihologica a minorilor delicventi.

Abordarea justitiei juvenile din perspectiva masurilor luate – ca serviciu, este sustinuta de existenta unor studii care arata importanta implementarii unor programe, mai ales a celor bazate pe teoriile cognitiv-comportamentale, si pe reducerea riscului de recidivă. In prezent, practicile cele mai recomandate in cazul delicventilor minori, din punct de vedere al calitatii si eficientei, includ: folosirea unor instrumente standard si valide de evaluare a minorilor; crearea unor spatii si servicii adecvate riscurilor si nevoilor identificate, si recunoasterea potentialului de dezvoltare al infractorilor minori.

1.6 Practici de condamnare – dispozițiile Curții juvenile și aplicabilitatea lor

O masura educationala ce implica privarea de libertate la minori, poate fi luata impotriva persoanelor care comit o infractiune, cat timp sunt minori, in urmatoarele cazuri:

- Daca el/ea a savarsit o alta infractiune pentru care el/ea a primit o masura educationala pe care a ispasit-o, sau pe care a inceput sa o ispaseasca inainte de comiterea infractiunii pentru care este judecat;
- Cand pedeapsa data de lege pentru infractiunea comisa este inchisoare timp de 7 ani sau mai mult, sau inchisoare pe viata;
- Sentintele privative de libertate sau masurile care implica privarea de libertate, sunt aplicate in concordanta cu prevederile Codului Penal, al Codului de Procedura Penala si al legii. Bazele pentru sentintele privative de libertate si pentru masurile ce implica privarea de libertate sunt:
  - Sentintele privative de libertate si masurile educationale ce implica privarea de libertate sunt aplicate doar ca urmare a sentintei finale.
  - Privarea de libertate este aplicata doar ca urmare a ordinului judecatoresc care a specificat aceasta masura, potrivit Codului Penal de Procedura.
  - Arestul la domiciliu se impune doar ca urmare a concluziei Judecatorului de drepturi si libertati, a Judecatorului de camera preliminara, sau, acolo unde este cazul, a tribunalului, potrivit prevederilor Codului Penal de Procedura.
  - Arestarea provizorie se aplica doar cu mandat de arestare provizoriu, eliberat in concordanta cu prevederile Codului Penal de Procedura.

Aplicarea sentintelor privative de libertate sau a masurilor ce implica privarea de libertate, are ca scop:

- Sa impiedice minorii sau tinerii sa comita noi infractiuni.
- Sa adopte o conduita corecta fata de litera legii, regulile din viata sociala si de la munca, in vederea reintegrarii in societate a detinutilor sau retinutilor.

Sentintele privative de libertate sau masurile ce implica privarea de libertate vor fi aplicate in conditii care asigura respectul fata de demnitatea umana. Principiile gasite in Lege sunt urmatoarele:

- legalitatea executarii masurilor de întemnițare in centre;
- respectul fata de demnitatea umana;
- interzicerea torturii, a tratamentului inuman sau degradant, sau alte rele-tratamente;
- interzicerea discriminarii;
- exercitarea de catre persoanele detinute a tuturor drepturilor lor civile si politice, cu exceptia celor specific prevazute;

- etica medicala;
- cazare separata, in functie de varsta;
- in cazul minorilor, luarea in considerare a drepturilor si responsabilitatilor parintilor, si a ingrijitorilor legali, care sunt implicati in procedurile si executarea masurilor de intemnitare.
- regimul de executare va fi apropiat de viata in comunitate;
- activitatile scolare si educationale facute in favoarea reintegrarii sociale, au prioritate in fata altor activitati.

In particular, aplicarea de masuri educationale ce implica privarea de libertate vizeaza sa reintegreze in societate persoanele detinute si sa le faca mai responsabile, astfel incat sa fie capabile sa raspunda pentru propriile lor actiuni si sa nu mai comita noi infractiuni. Masurile educationale ce implica privarea de libertate se aplica astfel incat sa nu impiedice exercitarea dreptului la intimitate mai mult decat este oricum inherent intemnitarii.

Scopul principal al aplicarii masurilor educative este de a ajunge la recuperarea morala si sociala a celor care au comis o infractiune, prin restructurarea personalitatii lor, prin modelarea si dezvoltarea unor obiceiuri si atitudini necesare reintrarii lor in societate.

Pe durata aplicarii masurilor educationale, mentinerea si dezvoltarea relatiilor cu familia si comunitatea, precum si implicarea in abordari de reintegrare adaptate particularitatilor psihosomatice si dezvoltarii personale, trebuie sa fie asigurate. Persoanele inchise trebuie sa beneficieze de protectie si asistenta in probleme educationale, profesionale, psihologice, sociale, medicale si de sanatate, potrivite varstei, sexului si personalitatii lor, care sa fie in interesul dezvoltarii personale, servicii asigurate de personal specializat.

Pe durata aplicarii masurilor educationale, mentinerea si dezvoltarea relatiilor cu familia si comunitatea, precum si implicarea in abordari de reintegrare adaptate particularitatilor psihosomatice si dezvoltarii personale, trebuie sa fie asigurate. Persoanele inchise trebuie sa beneficieze de protectie si asistenta in probleme educationale, profesionale, psihologice, sociale, medicale si de sanatate, potrivite varstei, sexului si personalitatii lor, care sa fie in interesul dezvoltarii personale, servicii asigurate de personal specializat.

1.7. Plasarea preliminara in institutii de ingrijire de tip rezidential si detentia preventiva

In Noul Cod Penal, reglementarea legala a arestului si a detentiei preventive, si statutul de locatar al unui centru educational sau a unui centru de detentie, cuprinde regulile Recomandarilor CM REC (2008) 11 ale Comitetului de Ministri ai Statelor Membre, referitoare la reguli europene aplicabile minorilor supusi pedepselor legale sau masurilor ordonate de catre corpurile judiciare. Astfel, recomandarile formulate de Comisia Europeana prin mecanismul pentru cooperare si verificare a progreselor obtinute de Romania, pentru a atinge anumite puncte de referinta in domeniul reformei judiciare si al luptei impotriva coruptiei, sunt indeplinite.

Noul Cod de Procedura Penală stipulează ca aceleași măsuri preventive pot fi aplicate împotriva minorilor ca și în cazul adulților, dar detenția și arestul preventiv pot fi adoptate, în circumstanțe excepționale, și doar dacă efectele privării de libertate asupra personalității și dezvoltării lor personale nu sunt disproporționale față de scopul urmărit de măsura impusă. Detenția minorilor, un regim special, adaptat particularităților vârstei, este asigurată astfel încât măsurile preventive luate împotriva lor să nu prejudicieze dezvoltarea lor fizică, mentală sau morală.

1.8 Centre de reeducare și închisori pentru tineri – aspecte legale și răspândirea tinerelor persoane private de libertate (grupe de vârstă în centrele de reeducare și în penitenciarele pentru minori și tineri; transferul către închisorile pentru adulți, etc.)

Măsurile educationale ce implică privarea de libertate pot fi aplicate în:

- centre educationale și
- centre de detenție.

Centrele educationale și centrele de detenție sunt instituții specializate în recuperarea socială a persoanelor detinute, care sunt înființate printr-o decizie a Guvernului, au personalitate legală și se subordonează Administrației Naționale a Penitenciarelor. Centrele educationale și centrele de detenție sunt organizate și operează pe baza reglementărilor aprobate prin Ordinul Ministrului Justiției. Secții interne sau externe pot lua ființă în cadrul centrelor, care au legătură cu măsurile educationale ce implică privarea de libertate, sexul persoanelor detinute, vârsta și nevoia lor de protecție, educație, asistență psihologică și asistență socială. Minorul este trimis, ca regulă generală, la centrul cel mai apropiat de orașul de reședință.

Centrul educational este o instituție specializată în recuperarea socială a persoanelor private de libertate, în cazul în care aceștia participă la traininguri școlare și programe de formare vocatională, potrivit abilităților lor, precum și alte activități și programe menite să ajute la reintegrarea socială.

Centrul de detenție este o instituție specializată în recuperarea socială a persoanelor detinute, sub un regim de supraveghere și urmărire, unde aceștia participă la programe și activități intensive. Regimul de detenție din centrele de detenție poate fi:

- regim închis;
- regim deschis.

Regimurile gradului de detenție într-un centru de detenție trebuie să fie diferențiate în funcție de gradul de restricționare a libertății de mișcare a minorilor detinuți, precum și în funcție de modul și locul de organizare și desfășurare al activităților.

Regimurile închise se adresează detinutilor închisi pe o perioadă mai mare de 3 ani. În mod excepțional, natura și maniera în care a fost comisă infracțiunea, precum și conduita sa până la stabilirea regimului de detenție, pot determina includerea într-un regim închis. Persoanele detinute într-un regim închis sunt ținute, ca regulă, împreună, și vor urma școala și activitățile vocaționale, activități educationale, culturale, moral-religioase, activități de asistență psihologică și asistență socială împreună, vor lucra în grupuri, în interiorul centrului, sub supraveghere. Persoanele detinute într-un regim închis pot urma școala și

activitățile vocaționale, activitățile educaționale, culturale, moral-nereligioase, activități de asistență psihologică și asistență socială, sau pot lucra în afara centrului, sub permanentă urmărire și supraveghere, cu aprobarea directorului centrului.

Regimul deschis se aplică persoanelor detinute pentru mai puțin de 3 ani. În mod excepțional, natura și maniera în care a fost comisă infracțiunea, precum și conduita sa până la stabilirea regimului de detenție, pot determina includerea într-un regim închis. Persoanele detinute în regimuri deschise sunt cazate împreună, se pot plimba neînsoțite în anumite zone ale centrului stabilite prin reguli interne, vor urma școala și activitățile vocaționale, activitățile educaționale, culturale, moral-nereligioase, activități de asistență psihologică și asistență socială, vor lucra în spații din interiorul centrului, care sunt deschise ziua. Persoanele detinute într-un regim deschis pot urma școala și activitățile vocaționale, activitățile educaționale, culturale, moral-nereligioase, activități de asistență psihologică și asistență socială, sau pot lucra în afara centrului, sub permanentă urmărire și supraveghere, cu aprobarea directorului centrului.

În cadrul penitenciarelor, pot fi înființate secții interne sau externe, prin decizia Directorului General al Administrației Naționale a Penitenciarelor, potrivit regimurilor de sentințe privative, categoriilor de condamnați și a cererilor speciale de protecție a anumitor categorii de deținuți.

Penitenciare speciale pot fi înființate pentru anumite categorii de deținuți:

- penitenciare pentru minori sau tineri,
- penitenciare pentru femei,
- penitenciar-spital.

Secții speciale de arest preventiv pot fi înființate în cadrul penitenciarelor. De asemenea, Directorul General al Administrației Naționale a Penitenciarelor poate decide asupra penitenciarelor în care secțiile speciale pot funcționa.

1.9 Centrele de reeducare și penitenciarele pentru minori și tineri – dezvoltarea unei formări profesionale și alte programe educaționale în practică

Centrele sunt dotate cu săli de clasă, biblioteci, cluburi, laboratoare de psihologie, terenuri de sport, spații destinate activităților de exterior, locuri pentru activități religioase, camere pentru consiliere legală și pentru vizite intime.

Toți minorii sunt evaluați în trei domenii: educație, asistență psihologică, și asistență socială. Aceste acțiuni susțin intervenția și asistența specializată de pe parcursul executării pedepsei, sub forma unui Plan individualizat de Intervenție Recuperativă. Planul recomandă ca activitățile și programele să fie realizate pentru fiecare persoană în parte, pentru a facilita reintegrarea lor socială, luând în considerare resursele umane și materiale existente. Evaluări periodice ale nevoilor și riscurilor, și asistență individualizată, permit o micșorare în timp real a posibilelor influențe negative asupra persoanei aflate în detenție.

Fiecare minor are dreptul la educatie, potrivit nevoilor si abilitatilor lui, cat si la un training vocational potrivit. Educatia si trainingul vocational sunt asigurate de catre personal didactic calificat, in clase afiliate scolilor publice sau in scolile din interiorul centrului.

In consecinta, cursurile scolare pentru invatamantul primar si secundar sunt organizate in fiecare unitate de detentie, minorii fiind obligati sa frecventeze invatamantul public obligatoriu. Educatia si profesionalizarea tinute in scolile din interiorul centrelor, fac parte din sistemul educational special si au loc in concordanta cu prevederile Legii Invatamantului. In centre, structura anului scolar este aceeaasi ca si in invatamantul normal.

Minorii si tinerii (18 – 21 ani), considerati de catre sistemele penitenciare române ca o categorie speciala de detinuti, au prioritate in includerea in scoli si activitati de training vocational.

Pentru derularea activitatilor de recuperare, fiecare unitate are psihologi, asistenti sociali si educatori:

- personal de asistenta psiho-sociala: psihologii organizeaza si deruleaza programe psihologice, activitati de evaluare si consiliere psihologica; asistentii sociali organizeaza si desfasoara programe de asistenta sociala, activitati de evaluare si consiliere sociala.
- personalul didactic: educatorii organizeaza si desfasoara programe si activitati educationale, precum si interviuri individuale de informare; preotul organizeaza si desfasoara activitati religioase si morale, si oficiaza slujbe religioase; profesorul de educatie fizica organizeaza si desfasoara programe si activitati sportive; agentul tehnic se ocupa de dotarile radio-TV si asigura buna functionare a camerei radio-TV.

De asemenea, detinutii pot lucra, potrivit legii muncii, in concordanta cu dezvoltarea lor fizica, abilitatile si cunostintele lor, daca sanatatea, dezvoltarea lor, instructia scolara si formarea vocationala nu sunt puse in pericol. Ei pot lucra doar daca primesc aprobare medicala de la doctorul centrului educational sau de detentie.

Din 2005, educatia in inchisori si asistenta psihologica s-au intensificat, cuantificandu-se intr-un numar de acte si documente normative, menite sa standardizeze aplicarea strategiilor de interventie. Un pas important a fost promovarea Regulamentului conditiilor de organizare si desfasurare a activitatilor educationale, culturale, terapeutice, psihologice si de asistenta sociala in inchisori (2011). Organizat in sapte capitole, documentul da definitia principalelor tipuri de activitati desfasurate in inchisori: scoala si training vocational, evaluare, consiliere, activitati si programe semi-structurate, corespunzand a trei domenii: educatie, asistenta psihologica si asistenta sociala.

1.10 Dezbateri de reformă actuale și provocări ale sistemului de justiție juvenil

Legea nr. 254/2013 cu privire la executarea sentintelor si a masurilor privative de libertate date de tribunal in timpul procesului, cu amendamentele ulterioare, are meritul de a fi una dintre cele mai progresiste legislatii din Europa, in ceea ce priveste condamnarea, si respecta recomandarile europene in materie de protectie a drepturilor umane.

Elaborarea Tratatului aplicat minorilor in Centre. Colaborarea cu comunitatea determina implementarea tuturor componentelor proiectelor educationale, avand ca scop motivarea familiilor si pe membrii comunitatii sa se implice in reintegrarea sociala a persoanelor care executa masuri educationale, dar si schimbul de informatii intre institutii si conducatori.

Stabilirea unui sector care se manageriaza singur in cadrul centrelor de detentie – pentru detinutii care se pregatesc de eliberare – reprezinta de asemenea un nou mod de organizare a centrelor de detentie pentru minori, orientat catre dezvoltarea competentelor necesare in viata sociala, si catre asigurarea unui rol activ si functional in societate.

Totusi, implementarea acestor obiective a generat o serie de provocari pentru administratia penitenciarelor, care a trebuit sa faca fata, cu resursele si disponibilitatea sa, acestor noi cursuri de actiune, si presiunii constante de imbunatatire a conditiilor de detentie. Un trend ascendent al activitatilor de reintegrare sociala contribuie, indirect, la cresterea gradului de securitate din inchisori (aceasta este cunoscuta sub denumirea de securitate dinamica), la imbunatatirea climatului organizational, si mai presus de toate, la cresterea timpului petrecut de minori in afara camerei de detentie.

Pe de alta parte, modelarea abordarilor educationale in contextul sistemelor penitenciare, reprezinta o grija permanenta a legislatorilor. In lipsa unui sistem interactiv, articulat si functional intre institutiile responsabile, care sa continue abordarile educationale si psihologice desfasurate in detentie, rezultatele astfel obtinute isi vor reduce eficienta. O noua abordare a fost impusa, orientata atat inspre persoana privata de libertate, cat si inspre terminarea pasilor de incluziune sociala initiati pe perioada detentiei, prin contributia institutiilor publice si a Ong-urilor care sunt active in domeniul asistentei post-executare.

1.11 Sumar si perspectiva

Toate activitatile ce implica minori si tineri adulti aflatii in custodia Administratiei Romane a Penitenciarelor sunt realizate in conformitate cu actele internationale pe care Romania le-a ratificat: Ansamblul Regulilor Minime ale Natiunilor Unite – Regulile de la Beijing (1985), Comitetul pentru Prevenirea Torturii si a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante, Reguli europene din Inchisori (1987).

EIGEP

Finanțat prin
Programul Erasmus+
al Uniunii Europene

Ratele recidivei sunt mari în sistemele care nu promovează munca și care nu desfășoară programe integrate de reintegrare socială. Majoritatea sistemelor penale “suprapedepsesc” recidiva, prin acumularea de pedepse. În consecință, un mare număr de infractori sunt în custodie, servind pedepse pentru perioade mai lungi de timp.

Într-un context socio-economic, periodic dominat de apariția unor momente de “criză”, apare o prioritate, și anume extinderea anvergurii activităților care au ca scop reintegrarea socială a deținuților, subliniind potențialul uman: munca, activități de stimulare vocațională și activități ocupaționale.

Asigurarea unui număr suficient de activități de reintegrare socială, reprezintă baza reducerii ratei de recidivă. Un deținut care a experimentat beneficiile muncii într-un cadru instituțional organizat, are mai multe șanse să imite acest comportament în societate și să facă o corelație între efortul individual și orice formă de retribuție.

www.eigeproject.eu

EIGEP

Finanțat prin
Programul Erasmus+
al Uniunii Europene

CAPITOLUL 2

O scurtă descriere a sistemelor educaționale în țările partenere și legătura lor cu justiția
juvenilă

www.eigepproject.eu

2.1 PRIORITĂȚI GLOBALE ÎN EDUCAȚIE – Introducere

Educatia pentru Toti (EFA) este un angajament international de a asigura o educatie de baza de calitate pentru toti copiii, tinerii si adultii. A fost lansat pentru prima data in 1990 si a fost reconfirmat in Aprilie 2000, impreuna cu sase obiective educationale specifice, care trebuiau atinse pana in 2015:

- **Obiectivul 1_**
Extinderea si imbunatatirea îngrijirii și educației acordate copiilor cu vârste fragede, mai ales pentru categoriile cele mai dezavantajate si vulnerabile de copii;
- **Obiectivul 2**
Asigurarea că pana in 2015, toti copiii, in special fetele, copiii afloati in situatii dificile si cei apartinand minoritatilor entice, vor avea acces la invatamant primar de calitate si gratuit.
- **Obiectivul 3_**
Acoperirea nevoilor de invatare a tuturor tinerilor si adultilor, prin acces echitabil la programe de invatare și formare a competențelor generale de viață.
- **Obiectiv 4_**
Creșterea cu 50% a ratei de alfabetizare în rândul adulților pana in 2015, mai ales in cazul femeilor, si acces echitabil la educatia primara pentru toti adultii.
- **Obiectiv 5_**
Eliminarea disparitatilor de gen in scoala primara si secundara pana in 2005, si asigurarea egalității de gen în procesul educațional pana in 2015, cu accentul pus pe asigurarea accesului complet si egal al fetelor la o educatie primara de calitate.
- **Obiectiv 6_**
Îmbunatatirea calitatii educatiei si asigurarea excelentei, astfel incat toata lumea sa obtina rezultate recunoscute si masurabile, in special in alfabetizare, aritmetica elementara si competente esentiale de viata.

In plus fata de initiativele globale precum EFA, exista o gama variata de conventii internationale, care ajuta de asemenea la modelarea gandirii la nivel de tara despre politicile si reformele educationale. Printre **convențiile internationale** se numara:

- Declaratia Universala a Drepturilor Omului, Articolul 26 (1948)
- Conventia împotriva Discriminarii in Educatie (1960)
- Conventia Internationala privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasiala (1965)
- Conventia privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare impotriva Femeilor (1979)
- Conventia privind Drepturile Copilului (1989)

2.2. PRIORITĂȚI GLOBALE/INTERNAȚIONALE ÎN EDUCAȚIE – prezente în politica generală a educației în țările partenere

Romania este pe cale să încorporeze proiectul *Educatie pentru Toti* a Unesco în politica sa, care contribuie la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, care vizează să răspundă necesităților de educare ale tuturor copiilor, tinerilor și adulților. În același timp, politica publică educațională cuprinde Obiectivele de Dezvoltare Sustenabile, care se referă la asigurarea unei educații de calitate și oportunități de învățare pentru toți.

2.3 PRIORITĂȚI GLOBALE traduse în educația în domeniul justiției juvenile, în țările partenere

Educația din cadrul justiției juvenile respectă principiile Legii Naționale a Educației Nr. 1/2011 (LEN). Art. 2 (4): *Statul asigură cetățenilor României drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar și superior, precum și la învățarea pe tot parcursul vieții, fără nicio formă de discriminare.* În consecință, fiecare cetățean al României, inclusiv cei privați de libertate, beneficiază de aceste drepturi.

Pentru fiecare unitate a Administrației Naționale a Penitenciarelor, în care sunt persoane care doresc să-și continue educația, se pot găsi soluții individualizate, în funcție de resursele comunității, pentru a ne asigura că fiecare cetățean se poate bucura de dreptul la educație.

Învățământul obligatoriu este alcătuit din 11 clase, și include școala primară, gimnazială, și primii doi ani de liceu. Obligația de a frecventa învățământul obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani. Totuși, statul sprijină fiecare cetățean care vrea să-și termine cele 11 clase obligatorii, indiferent de vârstă.

Atât școlile din interiorul penitenciarelor, cât și cele din cadrul comunității, care educă tineri privați de libertate, sunt parte integrantă a sistemului educațional național, și aplică politicile publice din domeniu.

2.4 PRIORITATI EUROPENE IN EDUCATIE

În Uniunea Europeană educația este responsabilitatea Statelor Membre; instituțiile Uniunii Europene joacă un rol de susținere. Potrivit Art. 165 al Tratatului de Funcționare al Uniunii Europene, Comunitatea va “contribui la dezvoltarea calității educației prin încurajarea cooperării dintre Statele Membre, prin acțiuni precum promovarea mobilității persoanelor, schitarea de programe de studiu comune, stabilirea de rețele, schimbul de informații sau predarea limbilor Uniunii Europene. Tratatul conține de asemenea un angajament de a promova învățarea pe tot parcursul vieții pentru toți cetățenii Uniunii.”

UE pune de asemenea bazele unor programe educaționale, vocaționale, și de construire a cetățeniei, care îi încurajează pe cetățenii europeni să profite de oportunitățile pe care le oferă UE, de a trăi, studia și lucra în alte țări. Cel mai bine cunoscut dintre acestea este programul Erasmus, sub egida căruia mai mult de 3.000.000 de studenți au luat parte la schimburi inter-universitare în ultimii 20 de ani. Din anul 2000 încoace, conștienți de importanța Educației și a Trainingurilor pentru atingerea obiectivelor lor economice și sociale, statele membre UE au început să lucreze împreună pentru a atinge obiective specifice în

www.eigepproject.eu

domeniul educatiei. Prin impartasirea exemplurilor de bune practici, prin participarea la activitati de invatare in echipa, prin trasarea de etaloane, prin urmarirea progreselor, cele 28 de State Membre vor sa raspunda coerent la provocari comune, mentinandu-si totodata suveranitatea individuala in domeniul politicii educationale. Aceasta strategie este numita programul de Educatie si Formare profesionala 2020 (ET2020), care este o actualizare a programului Educatie si Formare profesionala 2010.

Educatie si Formare profesionala 2020 (ET2020) este cadrul pentru cooperare in educatie si formare profesionala.

In 2009, ET 2020 a stabilit patru obiective europene comune, pentru a face fata provocarilor din sistemele educationale si de formare profesionala, pana in 2020:

- Transformarea invatarii pe parcursul intregii vietii, in realitate;
- Imbunatatirea calitatii si eficientei educatiei si formarii profesionale;
- Promovarea echitatii, coeziunii sociale, si cetateniei active;
- Consolidarea creativitatii, inovatiei si antreprenoriatului, la toate nivelele educatiei si ale formarii profesionale.

Urmatoarele puncte de referinta europene pentru 2020, au fost stabilite pentru educatie:

- Cel putin 95% dintre copii (din cele 4 varste scolare obligatorii) trebuie sa fie integrati in sistemul educational primar;
- Mai putin de 15% dintre cei sub 15ani ar trebui sa fie sub-calificati la citire, matematica si stiinte;
- Rata celor cu varste intre 18-24ani care parasesc sistemul educational trebuie sa fie sub 10%;
- Cel putin 40% dintre oamenii cu varste intre 30-34 ani, ar trebui sa termine studii superioare;
- Cel putin 15% dintre adulti ar trebui sa participe in invatarea pe tot parcursul vietii;
- Cel putin 20% dintre absolventii de studii superioare si 6% dintre cei cu varste intre 18-34 ani cu o calificare vocationala initiala, vor fi petrecut un timp studiind in strainatate;
- Ponderea absolventilor angajati (cu varste intre 20-34 ani, cel putin cu liceul terminat si care au parasit sistemul educational de 1-3 ani) ar trebui sa fie de cel putin 82%.

Aceste puncte de referinta sunt monitorizate de la inceput de catre Comisia Europeana, in cooperare cu *EURYDICE*, *CEDEFOP*, si *Centrul Comun de Cercetare*, si de asemenea in cooperare cu OECD de la PISA si testele PIAAC. Comisia Europeana lanseaza anual un program de Monitorizare al Educatiei si Formarii profesionale, pentru fiecare stat membru, urmarindu-le progresul.

2.5 PRIORITĂȚI EUROPENE – prezente în politica generală a educației, în țările partenere

Romania tinde să atingă obiectivele asumate ca Stat Membru al Uniunii Europene prin Strategia Europa 2020, având ținte educaționale și profesionale, adaptate contextului său național, și anume:

- Rata abandonului timpuriu ar trebui să scadă sub 11.3%;
- Cel puțin 26.7% din populația cu vârste între 30-34 ani, ar trebui să termine învățământul terțiar;
- Cel puțin 10% dintre oamenii cu vârste între 25-64 ani, ar trebui să participe la învățarea pe tot parcursul vieții.

În acest context, în 2015 Guvernul României a adoptat:

- Strategia pentru Reducerea Abandonului școlar în România;
- Strategia Națională pentru Învățământul Superior 2015-2020;
- Strategia Națională de Învățare pe tot parcursul vieții, 2015-2020.

De asemenea, Strategia Națională pentru Educație și Formare profesională este în proces de aprobare.

2.6 PRIORITĂȚI EUROPENE traduse în educația în domeniul justiției juvenile, în țările partenere

Prioritățile europene sunt aceleași cu prioritățile globale menționate mai sus.

2.7 PRIORITATI NATIONALE în educație

Prioritățile naționale în educație și formare profesională sunt incluse în Programul Guvernului și în Raportul Național privind starea învățământului, după cum urmează:

- Asigurarea accesului participării la educație în mod egal, tuturor copiilor din România;
- Modernizarea curriculumului și evaluării;
- Asigurarea unei educații pre-universitare de calitate; încurajarea performanțelor școlare;
- Dezvoltarea educației tehnice și vocaționale, și corelarea ei cu piața muncii; regularizarea și implementarea educației vocaționale duale la nivel național;
- Sprijinirea educării în limbile minorităților;
- Îmbunătățirea trainingurilor profesorilor; extinderea folosirii de noi tehnologii; profesionalizarea managementului școlilor;
- Încurajarea învățământului pe tot parcursul vieții;
- Intensificarea dialogului social; creșterea transparenței instituționale;
- Prevenirea corupției și lupta împotriva violenței în școli;
- Dezvoltarea cooperării Europene și internaționale;
- Creșterea siguranței elevilor și îmbunătățirea infrastructurii educaționale;
- Monitorizarea și evaluarea măsurilor Strategiei privind Reducerea Ratei Abandonului Școlar;
- Oferirea cadrului normativ necesar pentru funcționarea sistemului învățământului superior și sprijinirea dezvoltării instituționale;
- Facilitarea tranziției de la învățământul secundar la învățământul superior;
- Asigurarea accesului egal și creșterea participării în învățământul superior;

- Sprijinirea integritatii si imbunatatirea activitatilor consiliilor academice; garantarea autonomiei universitatilor, asociata cu decontabilitatea publica;
- Cresterea competitivitatii institutiilor de invatamant superior, prin imbunatatirea calitatii si finantare bazata pe criterii obiective;
- Corelarea programelor de studii universitare cu cerintele angajatorilor;
- Promovarea parteneriatelor si consolidarea invatamantului pe parcursul intregii vietii;
- Internationalizarea invatamantului superior;
- Cresterea transparentei si consultarea cu toate partile interesate;
- Monitorizarea masurilor Strategiei Nationale pentru Invatamantul Tertiare, 2015-2020.

2.8 Focalizările priorităților educaționale naționale asupra grupurilor țintă speciale

In 2013 Ministerul Educatiei a semnat un protocol de cooperare cu Ministerul Justitiei, Ministerul Public si cu Consiliul Superior al Magistraturii, cu privire la educatia legala din unitatile educationale pre-universitare. Sub acest protocol s-au desfasurat vizite in inchisori, re-educare juvenila, vizite ale judecatorilor si ofiterilor de politie in scoli, activitati curriculare in timpul Educatiei Civice/Culturii civice, sau a altor materii scolare, activitati extracuriculare precum expuneri/lecturari/dezbateri/mese rotunde, si activitati de consiliere/meditatii, competitii si concursuri scolare.

In acelasi timp, manualul de educatie juridica *Unde-I lege nu-I tocmeala*, a fost intocmit de catre Directia Generala a Politiei Municipiului Bucuresti si Inspectoratul Scolar al Municipiului Bucuresti. Alte doua documente importante au fost de asemenea elaborate: *Strategia Ministerului Educatiei privind reducerea fenomenului de violenta in Unitatile Scolare*, aprobat de OMECT nr. 1409/2007) si *Memorandum privind aprobarea unui plan national de actiune comun – cadrul pentru cresterea sigurantei elevilor si a personalului educational, si pentru prevenirea delicventei juvenile in interiorul si in apropierea institutiilor pre-universitare*, semnat de Ministerul Educatiei Nationale, Ministerul Afacerilor Interne si Ministerul Dezvoltarii Regionale si a Administratiei Publice la 21.08.2013.

Alt protocol de cooperare (nr. MEN 32104/20.02.2013) privind combaterea si prevenirea delicventei juvenile in interiorul si in proximitatea institutiilor pre-universitare, a fost semnat de catre Ministerul Educatiei si Ministerul Afacerilor Interne – Inspectoratul General al Politiei Romane.

2.9 Tinerii Justiției juvenile ca grup țintă special în prioritățile educaționale naționale ale țărilor partenere

Multe dintre prioritatile mentionate mai sus se regasesc de asemenea si in sistemul educational al justitiei juvenile, care este parte integranta a sistemului national de

educatie. Sarcina unitatilor scolare este de a asigura servicii de invatamant potrivit legii, tuturor cetatenilor care vor sa isi reia sau sa-si continue educatia.

Nu exista date specifice care sa sprijine aceasta idee.

2.10 RAPORTURI INTER-SECTORIALE ÎNTRE JUSTIȚIA JUVENILĂ, EDUCAȚIE ȘI ALTE POLITICI PUBLICE NAȚIONALE

Minorii si tinerii privati de libertate sunt inclusi in categoria cetatenilor ce prezinta risc de excludere sociala si, in consecinta, beneficiaza de toate politicile publice de asistenta si protectie. De asemenea, avand in vedere vulnerabilitatea lor, (datorata varstei si particularitatilor psihosomatice), ei sunt integrati in categoria speciala a copiilor vizati de alte strategii (cum ar fi Strategia Nationala privind Sanatatea Mintala a Copiilor si Adolescentilor si Strategia Anti-Saracie).

Pentru a facilita implementarea *Strategiei Nationale privind Reintegrarea Sociala a Detinutilor*, o Comisie inter-ministeriala a fost stabilita, si este compusa din reprezentantii urmatoarelor institutii publice:

- Ministerul Justitiei;
- Ministerul Muncii, Familiei, Protectiei sociale si Persoanelor Varstnice;
- Ministerul Educatiei Nationale;
- Ministerul Afacerilor Interne;
- Ministerul Sanatatii;
- Directia Nationala de Probatiune;
- Administratia Nationala a Penitenciarelor.

2.11 PIONI CHEIE LA NIVEL NAȚIONAL: instituțiile statului, profesorii și reprezentanții lor, entitățile asociative.

Ministerul Educatiei Nationale desemneaza, stabileste si aplica strategii nationale in educatie, pe baza consultarilor cu :

- asociatiile care ii reprezinta pe profesori;
- asociatiile care ii reprezinta pe parinti;
- Consiliul National al Rectorilor;
- structuri asociate universitatilor;
- structuri asociate statului, scolilor private sau religioase;
- Consiliul Minoritatilor Natioanle;
- reprezentantii sindicatelor profesorilor;
- reprezentantii asociatilor de studenti;
- administratia publica;
- mediul de afaceri;

- ONGuri care finanteaza si sprijina programele educationale.

Politica justitiei juvenile este creata si implementata in parteneriat cu Ministerul Educatiei Nationale si cu Administratia Nationala a Penitenciarelor.

Sistemul penitenciar organizeaza cursuri scolare pentru invatamantul general obligatoriu. Cursurile pot fi de asemenea organizate pentru alte forme de invatamant, prevazute de legea nationala a invatamantului.

Cursurile scolare pentru persoanele condamnate sunt organizate si tinute in conditiile impuse de Ministerul Educatiei Nationale, impreuna cu Ministerul Justitiei, cu personalul de predare oferit si remunerat de catre inspectoratul scolar, din bugetele unitatilor administrativ-teritoriale in a caror jurisdicție este localizat penitenciarul. Diplomele obtinute nu contin informatii referitoare la absolvirea cursurilor in perioada ispasirii pedepsei. Cheltuielile aferente invatamantului scolar sunt acoperite de catre Ministerul National al Educatiei, si de catre Administratia Nationala a Penitenciarelor.

In Romania exista trei federatii sindicale in invatamant, la care orice profesor poate sa adere, indiferent de scoala in care lucreaza.

- Federatia Sindicatelor Libere din Invatamant (pre-universitar);
- Federatia Sindicatelor din Educație „Spiru Haret” (pre-universitar);
- Federatia Nationala Sindicala 'Alma Mater' (invatamant universitar).

In sistemul penitenciar nu exista un sindicat special al profesorilor de aici.

Politicele educationale sunt implementate de catre Ministerul Educatiei Nationale si reprezentantii sai in teritoriu – inspectoratele scolare judetene/Inspectoratul scolar din Bucuresti. Inspectoratele scolare sunt servicii publice descentralizate ale Ministerului Educatiei, care sunt localizate in judete sau in Bucuresti, si care actioneaza in vederea indeplinirii obiectivelor sistemului educational oferit de Legea Educatiei Nationale.

Pentru a-si indeplini sarcinile, inspectoratul scolar coopereaza cu asociatii care ii reprezinta pe profesori, cu asociatii care ii reprezinta pe parinti, cu Consiliul National al Minoritatilor, reprezentanti ai sindicatelor profesorilor, structuri asociate statului, scoli private si religioase, reprezentanti ai asociatiilor studentesti, administratia publica, mediul de afaceri, ONGuri care finanteaza si sprijina programe educationale, federatii ale serviciilor sociale, Institutul de Stiinte educationale, institutiile de invatamant superior si alte parti interesate. Inspectoratele scolare controleaza, monitorizeaza si evalueaza implementarea curriculumului national in unitatile educationale, in vederea aplicarii planurilor educationale atat in invatamantul obligatoriu, cat si in cel secundar, vocational si post-secundar.

Inspectoratul scolar este o entitate legala. (*Fragment din Regulamentul-cadru de organizare si functionare a inspectoratelor scolare, aprobat prin OMECTS nr. 5530/2011, cu modificarile ulterioare*).

In Romania exista multe ONGuri care sprijina educatia, de la nivel local la nivel national. Bazandu-se pe parteneriate public-private, Ministerul Educatiei Nationale colaboreaza cu o multitudine de astfel de organizatii, in diferite domenii (cum ar fi: sanatate, educatie, ecologie si protectia mediului, educatie media, educatie globala, dezvoltarea

educatiei, educatie juridica, educatie antreprenoriala, educatie financiara). Ministerul Educatie Nationale colaboreaza cu cateva ONGuri care au dezvoltat proiecte de educare in scoli, inclusiv Salvati Copiii si Centrul Român de Politici europene.

EIGEP

Finanțat prin
Programul Erasmus+
al Uniunii Europene

CAPITOLUL 3 – Analiza educației în interiorul justiției juvenile

www.eigeproject.eu

CONTRIBUTII: Elevi, Profesori, Infrastructura

1.1 Elevi care interacționează cu educația oferită în interiorul Sistemului Justiției Juvenile. Grupe de vârstă, Bagaj educațional, Echilibrul dintre sexe, Nevoi speciale

În fiecare unitate de detenție se organizează cursuri școlare pentru învățământul primar și secundar, deținuților cerându-li-se să participe la învățământul public obligatoriu. Activitatea de educare și profesionalizare din închisori este parte integrantă a sistemului special de educație, și este derulată în conformitate cu prevederile Legii Naționale a Educației. În penitenciare, structura anului școlar este aceeași ca și în școlile învățământului normal.

Minorii (14 – 16 ani) și tinerii (18 – 21 ani), considerați de către sistemul penitenciar român ca fiind o categorie specială de deținuți, au prioritate când vine vorba de integrarea în școli. Din numărul total de minori din sistemul penitenciar – 327 persoane cu vârste între 14 și 18 ani (raportate în ianuarie 2016), doar 15 erau fete.

Potrivit unui studiu recent realizat printre minorii din sistemul penitenciar din România (Studiul Delicvenței Juvenile, 2013) niciun minor nu a reușit să ajungă în ultimul an de liceu, deși majoritatea lor (63%) aveau 17 ani. De asemenea, jumătate dintre minori au atins un nivel al educației foarte scăzut (94% dintre ei nu au terminat studiile obligatorii).

Serviciile educaționale din penitenciare trebuie să țintească în primul rând la facilitarea dreptului la instrucție, de care orice om beneficiază, și care reprezintă cheia dezvoltării lor ca ființe umane. Este considerat un mijloc de socializare și re-socializare, cu scop recuperativ.

1.2 Profesori. Ocupație, reprezentare, formare specifică, asigurarea calității

Cursurile școlare pentru persoanele condamnate sunt organizate și furnizate în condițiile impuse de Ministerul Național al Educației, împreună cu Ministerul Justiției, cu personalul de predare oferit și remunerat de către inspectoratul școlar, din bugetele unităților administrativ-teritoriale în a căror jurisdicție este localizat penitenciarul. Cheltuielile aferente învățământului școlar sunt acoperite de către Ministerul Național al Educației, și de către Administrația Națională a Penitenciarelor.

Potrivit protocolului de cooperare semnat între Ministerul Justiției și Ministerul Educației Naționale, structura personalului care lucrează în centrele de detenție este similară cu cea din școlile învățământului în masă. Numărul posturilor de predare/catedrelor din fiecare școală din unitățile penitenciare este stabilit de un Plan-cadru, aprobat de Ministerul Educației, pentru a întruni standardul de predare din învățământul special, și este în concordanță cu Legea Națională a Educației.

Pentru a preda în instituțiile din stabilimentele de detenție, profesorii trebuie să îndeplinească cerințele funcției didactice stipulate prin Legea Națională a Educației.

Selectia, angajarea si desemnarea personalului didactic din scolile din penitenciare sunt identice cu prevederile legale in vigoare, in ceea ce priveste selectia, angajarea si desemnarea profesorilor din scolile normale.

Ministerul Educatiei Nationale organizeaza cursuri de formare pentru personalul didactic care lucreaza in scolile din cadrul sistemului penitenciar, concentrandu-se pe specificitatea nevoilor educationale si de invatare ale detinutilor minori. Specialisti in educatie din Ministerul Educatiei Nationale pot fi implicati ca formatori in cursurile profesionale organizate de Administratia Nationala a Penitenciarelor, si care se adreseaza personalului subordonat din sectorul educatiei.

1.3 Infrastructura. Organizarea activităților educaționale

Cursurile scolare pentru detinuti se tin in scoli care opereaza in interiorul unitatilor penitenciare, sau in sali de clasa din inchisori si care sunt afiliate sistemului national de educatie.

Bazandu-se pe statistici privitoare la nevoile educationale ale minorilor, coordonatorul departamentului de reintegrare sociala, ia legatura cu inspectoratul scolar pentru a pune bazele unei scoli independente in inchisoare sau pentru a desemna o scoala. Inspectoratul va lucra impreuna cu penitenciarul pentru a organiza programele scolare, nu mai tarziu de luna noiembrie a anului in curs, pentru urmatorul an scolar.

Potrivit protocolului de cooperare semnat intre Ministerul Justitiei si Ministerul Educatiei Nationale, Administratia Nationala a Penitenciarelor, prin stabilimentele de detentie, are urmatoarele obligatii:

- Sa asigure spatiile necesare desfasurarii activitatilor culturale, de educare si profesionalizare;
- Sa asigure rechizitele necesare;
- Sa echipeze salile de clasa asa cum se cuvine, pentru desfasurarea procesului educational;
- Sa aprovizioneze cu echipament si materii prime, de care au nevoie detinutii in formarea practica din atelierele de specialitate.

1.4 Materiale de predare și învățare disponibile pentru activitățile educaționale

Ministerul Educatiei Nationale, prin inspectoratele sale scolare, este responsabil pentru dotarea cu manuale scolare si materiale de predare a celor din invatamantul obligatoriu, aliniindu-se prevederilor din educatia in masa.

II. PROCESUL

2.1 Curriculum național în Justiția Juvenilă. Adaptare, flexibilitate și dezvoltare

Curriculumul național este folosit în școlile care operează în interiorul unităților penitenciare. Structura anului școlar și documentele școlare sunt identice cu cele din școlile învățământului în masă.

2.2 Metodologie și predare. Adaptare, specificitate și design metodic

Frecvența școlii este obligatorie pentru persoanele condamnate. Înscrierea lor la școală este făcută în concordanță cu domeniile prioritare identificate în urma intervenției individualizate, luând în considerare comportamentul lor și posibilitățile unității de detenție.

Ministerul Educației Naționale include informații despre organizarea și rezultatele procesului educațional cu deținuții, și informații despre profilul lor psihocomportamental în curriculumul instituțiilor care pregătesc personalul didactic, sau care formează module pentru experții din educație, pentru a-i ajuta să selecteze cele mai bune metode aplicabile în procesul de învățare.

2.3 Predarea bilingvă și multilingvă în sistemul justiției juvenile. Minorități și imigranți

Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul să studieze și să primească instrucție în limba lor maternă, la toate nivelele, tipurile și formele de educație pre-universitară. La cererea părinților sau a altor autorități, grupe, clase, sau instituții educaționale în limba minorității naționale, pot fi organizate, în funcție de nevoile locale.

În sistemul penitenciar, funcționează doar o școală în limba maghiară – în centrul țării, datorită faptului că Penitenciarul din Miercurea Ciuc are un număr important de deținuți vorbitori de limba maghiară, și ca personalul didactic din închisoare a cerut inspectoratului școlar local să înființeze clase speciale pentru acești elevi.

2.3 Organizarea activităților educaționale. Structuri, clase, grupe

Următoarele nivele educaționale sunt organizate în școlile din sistemul penitenciar:

- învățământul primar;
- învățământul secundar;
- liceul;
- învățământul educațional.

Următoarele forme de învățământ funcționează în școli:

- învățământ cu frecvență;
- învățământ cu frecvență redusă;
- învățământ sub formă “Programului a doua Șansa”.

În detenție, numărul elevilor dintr-o clasă este de 8-12. În situații excepționale, clasele pot fi formate din 4-6 elevi. În stabilirea clasei sau a anului școlar în care să își continue educația școlară, în orice formă sau la orice nivel, vârsta deținutului nu este relevantă.

2.4 Sincronizarea predării, ore, orare

Ministerul Educației Naționale, prin inspectoratele școlare, sprijină dezvoltarea programelor de organizare și conducere a procesului educațional în școlile din închisori, facilitând comunicarea cu școlile de care aparțin profesorii.

Există protocoale de cooperare semnate între unitățile penitenciar și școlile partenere. Aceste protocoale includ numărul de ore și departamente necesare pentru fiecare an școlar, programul în desfășurare al activităților, condițiile în care persoanele condamnate participă la ore și examene, și obligațiile și îndatoririle fiecărei părți.

La elaborarea acestei scheme, trebuie avut în vedere că durata orelor de curs trebuie să îndeplinească prevederile legale privind predarea, valabile pentru sistemul educațional național. În circumstanțe excepționale, la cererea unității de detenție, pentru o perioadă determinată, durata orelor poate fi micșorată, cu aprobarea inspectoratului școlar în a cărui jurisdicție se află penitenciarul.

III RANDAMENTE

3.1 Evaluarea inițială a elevilor

Ministerul Educației Naționale, prin școlile care operează în interiorul penitenciarelor, evaluează achizițiile mai importante ale minorilor – învățare și practică, pentru a schița un bilanț real al pregătirii fiecărui elev, pe baza cărui se organizează procesul educațional. Atunci când se cere, organizează cursuri de remediere, pentru ritmul lent al învățării.

Minorii care încep ispășirea pedepsei după perioada maximă permisă pentru înscrierea la cursurile școlare, pot fi incluși – cu consimțământul școlii – într-o clasă ce corespunde ultimului an școlar, vizând astfel la reinprospătarea cunoștințelor dobândite anterior.

3.2 Rezultate educaționale și sincronizarea dintre justiția juvenilă și sistemele naționale de educație

Înscrierea deținuților în clasele școlilor se bazează pe fișele matricole care atestă numărul de ani școlari parcurși anterior.

Diplomele, certificatele și alte documente oficiale (evidența parcursului școlar) sunt emise în concordanță cu prevederile legale. Conținutul diplomelor nu menționează faptul că școala a fost absolvită în timpul detenției.

Administrația Națională a Penitenciarelor, prin structurile sale specializate (Serviciul Educațional, Direcția de Reintegrare Socială), ține evidența școlarizării deținuților din interiorul sistemului penitenciar. Această evidență se ține anual și la jumătate de an, (la începutul anului școlar și la sfârșitul fiecărui semestru), și include informații despre numărul persoanelor înscrise în procesul de educație, numărul absolvenților, și numărul celor care nu au reușit să termine școala din diferite motive (abandon, transfer în alte unități-penitenciar, eliberare).

În anul școlar 2015-2016, sunt înscriși 201 minori. Procentul minorilor privați de libertate care participă la activități școlare, raportat la numărul general al minorilor, a scăzut de la 77% (2014-2015) la 61%, nu doar datorită reducerii numărului total de deținuți, ci și datorită diminuării perioadei de sedere în unități subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor. Din numărul total de deținuți care au participat la activități școlare în 2015-2016, numărul minorilor reprezintă 4% (2152 bărbați, 106 femei, 201 minori).

3.3 Continuarea procesului educațional în afara sistemului justiției juvenile

La finalul fiecărui an școlar, situația realizată de către școala, privind persoanele deținute care au terminat anul școlar, este încredințată structurii de evidență a închisorii, pentru a actualiza situația școlară a deținutului.

În concordanță cu legea, după eliberarea din unitățile de detenție, un deținut primește certificatul/documentul pregătit de școala – dovadă că a absolvit școala în timpul detenției.

Competențele Administrației Naționale a Penitenciarelor sunt limitate la perioada de executare a măsurilor privative de libertate. După eliberare, minorii pot fi sprijiniți în procesul de reintegrare prin luarea lor în grijă altor instituții ale statului – probatiune, protecția copilului sau diferite ONG-uri.

IV REZULTATE

4.1 Monitorizarea procesului de învățare. Evaluări naționale ale rezultatelor procesului de învățare. Monitorizarea și evaluarea profesorilor

Potrivit protocolului de cooperare semnat între Ministerul Justiției, Ministerul Educației Naționale asigură introducerea unui învățământ de calitate în toate școlile ce operează în unitățile penitenciare, și include aceste acorduri în planul de inspecție promovat de inspectoratele școlare.

Metodologia organizării examenelor de absolvire, instrucție și profesionalizare este identică cu cea din învățământul în masă.

Sistemul de evaluare folosit în școlile din sistemul penitenciar este similar cu cel din învățământul în masă. Toate evaluările sunt făcute pe baza standardelor naționale de evaluare pentru fiecare disciplină, domeniu de studiu sau modul de training. Rezultatele evaluării sunt calificativele, note de la 1 la 10 sau scoruri, similar testelor internaționale.

Calitatea procesului educațional din școlile ce operează în interiorul sistemului penitenciar, reprezintă obiectul inspecțiilor conduse de către inspectoratele școlare.

În ceea ce privește specificitatea învățământului în cadrul sistemului penitenciar, Recomandarea nr. (89) 12 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind învățământul, (adoptat de către Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1989, la cea de-a 429 editie a Delegației Miniștrilor) stipulează ca:

- toate penitenciarelor trebuie să aibă acces la educație;
- învățământul din închisori trebuie să fie asemănător cu cel din afara penitenciarelor;
- învățământul din închisori trebuie să ia în considerare dezvoltarea individului ca întreg, luând în considerare trecutul sau social, economic și cultural;
- toate măsurile trebuie să fie luate pentru a încuraja prizonierul să participe activ la toate formele de învățământ;
- o atenție specială trebuie acordată detinutilor cu probleme la citire și scriere;
- formarea profesională trebuie să tintească spre dezvoltarea amplă a individului, luând în considerare evoluția pietei;
- educația fizică și sporturile trebuie încurajate, precum și activitățile creative și culturale;
- în cadrul educației sociale, trebuie incluse elemente practice, care îi vor permite persoanei private de libertate să-și gestioneze viața de zi cu zi în închisoare, cu scopul ușurării reîntoarcerii sale în societate.

România a ratificat toate regulamentele europene privind învățământul din închisori, și în special pe cele referitoare la drepturile copiilor plasați în detenție, și promovează aceste măsuri în cursul sau de acțiune.

Concluzie

Tinerii din inchisori sunt cu precadere vulnerabili. In randul detinutilor minori se inregistreaza rate mari de recidivism (desi studiile europene privind recidivismul sunt incomplete), din cauza nevoilor nerezolvate si a unui diagnostic corect al dezavantajelor existente, si al unui istoric educational fragmentat. Detinutii minori au adesea nevoi educationale suplimentare, dar si cerinte si drepturi, prin comparatie cu adultii. Exista o diferenta semnificativa in abordarile nationale privind incarcarea minorilor si varsta raspunderii penale. In UE, varsta raspunderii penale variaza de la 8 ani in Scotia, la 16 ani in Portugalia. Cateva tari europene (Italia, de exemplu) nu includ minorii in statisticile persoanelor detinute. In alte tari, managementul minorilor privati de libertate este preluat de institutii special desemnate, si nu de catre Serviciul National al Penitenciarelor (Consiliul de Justitie al Minorilor in Anglia si Tara Galilor, de exemplu). Aceasta inseamna ca educarea tinerilor din inchisori este oarecum fragmentata si adesea dificil de inregistrat. Accesul la educatie este in consecinta unul complex pentru minori. Unele tari considera invatamantul ca fiind obligatoriu pentru cei care parasesc scoala inainte de varsta minima permisa de lege, dar este bine stiut ca multi tineri din sistemul penal de justitie au deja un istoric scolar fragmentat si intrerupt, si ca nu se adapteaza cu usurinta sau fara discontinuitati invatamantului din inchisori. Absenta lor anterioara de la scoala accentueaza de asemenea cativa factori cheie ai abilitatii lor de a invata (dificultati de invatare nediate, de exemplu), sau a intelegerii lor privind optiunile de angajare (lipsa ghidarii si sfaturii privind cariera). Pe de alta parte, celor care au reusit sa-si termine studiile inainte de incarcare, le este dificil sa continue cu invatamantul superior. Acest lucru reflecta nu numai performantele anterioare slabe a multor detinuti – se estimeaza ca doar intre 3% si 5% dintre detinutii europeni sunt calificati sa urmeze invatamantul superior - ci si nivelul scazut de sprijin si acces al detinutilor pentru a lua parte la invatamantul superior, comparativ cu scoala primara si secundara, datorita accentului pus in majoritatea tarilor pe predarea calificarilor de baza in inchisori. Penitenciarele sunt adesea slab echipate pentru a face fata acestor probleme. Mass-media contemporana (internetul sau imagistica digitala sau inregistrarea) este de cele mai multe ori inexistentă, izolandu-i si mai mult pe detinuti de semenii lor. Abordarile de invatare se axeaza frecvent pe modelul traditional, si nu pe includerea invatarii mixte, care s-ar potrivi mai bine varstei, etapei si stilului de invatare al tinerilor. Programele artistice au cunoscut un succes considerabil in dezvoltarea posibilitatilor de educare si training ale tinerilor din inchisori.

In acest context, lectiile invatate din proiectul EIGEP vor fi supuse dezbaterii europene, si ii vor informa pe politicieni atat despre probleme, cat si despre posibilele rezolvari. In practica, pentru a adauga “valoarea adaugata europeana” proiectului EIGEP, credem ca este necesar nu doar sa implementam proiectul in cateva state membre si sa construim parteneriate multinationale (pe care le avem), dar si sa ne uitam dincolo de limitarile proiectului si sa gasim o relevanta europeana extinsa a problemelor, actiunilor si rezultatelor proiectului. Relevanta proiectului corespunde unor subiecte care ii privesc pe politicienii europeni: justitia in interesul copilului, profesionalizarea trainingurilor profesorilor, asigurarea unei educatii de calitate tuturor si mai ales grupurilor tinta dezavantajate. De asemenea, profesionalizarea trainingurilor profesorilor din sistemul justitiei juvenile este un subiect care trece dincolo de implicatiile proiectului EIGEP, datorita factorului de mobilitate:

- mobilitatea profesorilor in Europa si a studentilor care intentioneaza sa devina profesori:
- dar si mobilitatea infractorilor minori, aici avand de a face cu:
  - detinuti straini;
  - migratia familiilor care au copii ce ajung in sistemul justitiei juvenile;
  - si minorii care se muta in strainatate in cadrul miscarilor radicale sau extremiste, al caror numar a crescut in Europa in ultimii ani.

Toate acestea nu reprezinta problemele unei singure tari sau al unui anumit grup de tari, ci sunt de interes european si trebuie sa fie abordate ca atare. Dupa cum este descris in “Studiul privind Educatia si Trainingul in inchisorile din Europa”, este clar ca nu exista un model standard care sa poata fi aplicat distribuirii responsabilitatilor invatamantului din penitenciare in toate tarile Europei, si cea mai potrivita abordare poate varia in functie de contextul tarii in cauza, profilul populatiei din inchisori, si al infrastructurii institutionale existente. Totusi, date fiind categoriile de actori implicati, se pare ca exista nevoia trasarii unor linii de responsabilitate clare, si ca procesele de elaborat sa faciliteze colaborarea si comunicarea eficienta. In timp ce functiile invatamantului din inchisori sunt responsabilitatea autoritatilor din Justitie, invatamantul in masa este condus de autoritati responsabile cu educatia si trainingul, astfel incat trebuie sa se puna accentul pe colaborarea la cel mai inalt nivel, pentru ca fiecare autoritate sa inteleaga ce incerca cealalta sa obtina. Diferitele aspecte ale invatamantului si trainingului din penitenciare sunt in multe tari atribuite unui numar de parti diferite, desi Ministerele Nationale de Justitie si Educatie sunt pionii principali in majoritatea tarilor. Ansamblul Regulilor Minime ale Natiunilor Unite privind Tratamentul detinutilor, subliniaza importanta integrarii invatamantului si trainingului din inchisori in sistemele educationale nationale, pentru a se asigura ca detinutii pot sa-si continue studiile dupa eliberare, si aceasta este reiterata in Recomandarile Consiliului Europei privind invatamantul din inchisori si Regulile europene din penitenciare. Astfel, acolo unde Ministerului Educatiei sau altor autoritati in masura din sectorul invatamantului, nu li aloca responsabilitati in relatie cu invatamantul si trainingul din inchisori, se sugereaza ca mai este munca de facut pentru a ne asigura ca invatamantul din inchisori nu este perceput ca fiind separat de invatamantul in masa. Agenda politica europeana despre modul in care invatamantul este livrat copiilor si tinerilor din penitenciare, este in principal configurata din perspectiva Legii si a Justitiei. Dar, asa cum s-a descris in aceasta propunere de proiect, realitatea este extrem de complexa, influentata de cateva sisteme diferite: asistenta sociala, invatamant, sanatate publica. Si drept rezultat, nici unul dintre acestia nu acorda in intregime atentie problemei educatiei minorilor din inchisori, subiect care scapa printre degete, din cauza contextului actual al bandelor, procesului de radicalizare si angajamentelor extremiste ale tinerilor.

Agenda Politica Europeana privind invatamantul, care este relevanta in contextul nostru, arata in felul urmator:

Comunicatul Comisiei Europene din 2001 privind invatamantul pe parcursul intregii vietii, recunoaste importanta educarii pe parcursul intregii vietii a tuturor cetatenilor europeni. Acesta a fost reiterat recent in Strategia Europeana 2020 pentru crestere inteligenta, sustenabila, si in Raportul-Cadru strategic 2020 privind Invatamantul si Trainingul. Aceasta strategie globala subliniaza rolul invatamantului pe tot parcursul vietii si al dezvoltarea abilitatilor, ca fiind elemente cheie ale raspunsului la actuala criza economica, in contextul largit al strategiei economice si sociale a Uniunii Europene. Unul dintre principalele obiective ale Strategiei Europa 2020 este reducerea gradului abandonului scolar, si, asa cum arata si acest

raport, acești tineri sunt expuși la savarsirea de infracțiuni. Obiectivele strategice ale Strategiei privind Invatamantul și Trainingul 2020, împreună cu Procesul de la Copenhaga privind cooperarea în învățământul vocational și în training (VET), și mai recent, Comunicatul de la Bruges, susțin că educarea și trainingul joacă un rol crucial în adresarea provocărilor economice și sociale europene. În noiembrie 2012, Comunicatul “Regândirea educației” a subliniat contribuțiile importante pe care educația și trainingul le pot aduce economiilor europene. Comunicatul abordează subiecte legate de formarea de competențe adecvate secolului 21, stimulând învățarea deschisă și flexibilă, și promovând eforturile de colaborare în parteneriatele dintre instituțiile publice și private. Îmbunătățirea excelenței în sistemele educaționale și de training, rezzonează de asemenea cu domeniul educației și trainingului din penitenciare, de la care se așteaptă să țină ritmul cu prevederile învățământului în masă, și să se asigure că deținuții obțin competențele necesare în societățile moderne. Cu privire la dobândirea competențelor de bază, raportul din 2012 al Grupului de experți la nivel înalt privind alfabetizarea, subliniază problema existenței unui nivel al alfabetizării scăzut în rândul unui număr mare de cetățeni adulți europeni, în ciuda faptului că aproape toți au frecventat școala formală. Acesta subliniază că oamenii aflați în această situație sunt mai înclinați să experimenteze dezavantaje și să întâmpine probleme sociale, sau să încalce legea, și să petreacă în consecință timp în închisoare. La nivel European există de asemenea un angajament clar de a asigura tuturor cetățenilor europeni competențele cheie de care au nevoie pentru a accede la angajare, a obține împlinire personală, incluziune socială și participare activă ca cetățeni. Cadrul European privind Competențele Cheie pentru Invatamantul pe parcursul întregii vieți identifică competențele cheie necesare, și este alcătuit din competențele în materiile “traditionale” (de exemplu limba maternă, limbi străine, matematică, științe și competențe digitale). Mai mult, acoperă alte competențe mai progresiste, cum ar fi învățarea de a învăța, competențe sociale și civice, luarea de inițiativă, antreprenoriatul, constientizarea culturală sau liberă exprimare. Statele Membre sunt încurajate să folosească Cadrul, pentru a elabora prevederile competențelor cheie, ca parte a strategiilor de învățare pe durata întregii vieți.

Agenda Politică Europeană privind justiția juvenilă, care este relevantă în contextul nostru, arată în felul următor:

Potrivit “Procedurilor Seminarului privind Justiția Juvenilă ChildONEurope”, la nivel european combinația de măsuri legislative specifice, munca de colectare de date – atât cea secundară realizată de Comisie, cât și cea principală realizată de către FRA [Agenția pentru Drepturi fundamentale] – precum și eforturile de a promova o justiție orientată spre minori, și de a face schimb de experiență în colaborare cu parteneri internaționali precum Consiliul European, pot ajuta ca interacțiunile copiilor cu sistemul judiciar să nu fie neapărat neplăcute sau deranjante. O parte importantă a acestuia este Trainingul în justiția orientată către copii. Trainingul nu se referă doar la aspectele legale, dar ar trebui să includă și elemente de psihologia copilului și comunicare, și să se focalizeze întotdeauna pe reintegrare. Conform Articolului 24.1 din Regulile de la Beijing, reintegrarea nu se referă doar la post-tratament. Asistența necesară trebuie asigurată minorilor, “în toate etapele procesului”. Principiul fondator este acela că reintegrarea este un proces, mai degrabă decât rezultatul final sau mandatul limitat al unui sau mai multor profesioniști în izolare. De aceea este nevoie de consistență, continuitate și implicare pe termen lung.

Existența unui personal de training specializat pe problemele copiilor, este un indicator integrat în “Manualul pentru Măsurarea indicatorilor din justiția juvenilă”, elaborat de UNODC și UNICEF. Prin datele oferite de Directoratul General al Justiției 2014, “Sumar

EIGEP

Finanțat prin
Programul Erasmus+
al Uniunii Europene

al prezentării generale privind implicarea copiilor în procedurile judiciare penale în 28 de State Membre ale Uniunii Europene”, se stipulează clar că “cel mai adesea, trainingul din domeniul justiției în favoarea copiilor este făcut de către judecători, în special aceia care lucrează în tribunalele specializate pentru minori. În câteva țări, există de asemenea cerințe obligatorii de training pentru poliție și procurori. Cerințe obligatorii apar rar în cazul avocaților apărării.” Din propriile noastre cercetări, am adăuga că aceste cerințe obligatorii apar rar și în cazul personalului care lucrează în penitenciare.

Asadar, în contextul în care, în teorie, personalul didactic și de instruire este cel mai important în munca cu copiii din justiția juvenilă, cerem partilor implicate să intervină în ambele lumi, cea a educației și cea a justiției, prioritatea în acțiunile politice trebuind să fie justiția, iar prioritatea în conținutul de dezvoltare trebuind să fie educația.

Conținutul acestui material nu reprezintă, în mod necesar, poziția oficială a Uniunii Europene sau a ANPCDEFP.

Întreaga răspundere asupra corectitudinii și coerenței informațiilor prezentate revine autorilor.

www.eigeproject.eu

Bibliografie

Capacity Development in Education Planning and Management: Learning from Successes and Failures (IIEP). <http://www.iiep.unesco.org/capacity-development/capacity-development-strategies/range-of-studies/capdev-in-educational-planning-management.html>

Center for Juvenile Justice Reform, *Addressing the Unmet Educational Needs of Children and Youth in the Juvenile Justice and Child Welfare Systems*, 2010

Carvalho, M. (2014). *Alternatives to Custody for Young Offenders - National Report on Juvenile Justice Trends: PORTUGAL*. National Report, “Alternatives to Custody for Young Offenders: Developing Intensive and Remand Fostering Programmes” Project.

Conselho Nacional de Educação (2014). *Estado da Educação 2014*. Lisboa: CNE.

Data Quality Assessment Framework (DQAF) for Education Statistics. http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=5738_201&ID2=DO_TOPIC

European Commission (2015). *Education and Training Monitor 2015 – Portugal*. Publications Office of the European Union.

European Commission Communication on a Special Place for Children in EU External Action, COM (2008) 55final,

Eurydice (2016). *Description of National Education Systems – Portugal*. European Commission. Retrieved from <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Portugal:Overview>

Eurobarometer Qualitative study on the Rights of the Child, October 2010

Franco, R. C. (2015). *Diagnóstico das ONG em Portugal*. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian.

Instituto Nacional de Estatística & CASES – Cooperativa António Sérgio para a Economia Social (2013). *Conta Satélite da Economia Social 2010*. Edição de 2013. Lisboa: Instituto Nacional de Estatística.

Indicators for Educational Planning: Practical Guide. <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001034/103407e.pdf>

Information Tools for the Preparation and Monitoring of Education Plans. <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001323/132306e.pdf>

Maduro, J. (2013). A justiça de menores portuguesa na viragem do século XXI: uma expressão da cultura do controlo? *e-cadernos ces* [Online], 20 | 2013. Available at <http://eces.revues.org/1646>

Ministério da Educação e Ciência (2015). *O Papel Estratégico dos Fundos Comunitários na Educação e Formação em Portugal*. PO CH - Programa Operacional Capital Humano, Portugal 2020.

OECD (2015a). *Education at a Glance 2015: OECD Indicators*. OECD Publishing. Available at <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2015-en>

OECD (2015b). “Portugal”, in *Education Policy Outlook 2015: Making Reforms Happen*, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264225442-30-en>

OECD (2014). *Education Policy Country Profiles – PORTUGAL*. OECD Publishing. Available at https://www.oecd.org/education/EDUCATION%20POLICY%20OUTLOOK_PORTUGAL_EN.pdf

OECD. 2010. OECD Reviews of Vocational Education and Training - Learning for Jobs. <http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/learningforjobs.htm>

PORDATA (2016). *Alunos matriculados: total e por nível de ensino – Portugal. Quantos estudantes frequentam o ensino pré-escolar, básico, secundário ou superior?* Retrieved from <http://www.pordata.pt/Portugal/Alunos+matriculados+total+e+por+n%C3%ADvel+de+ensino-1002>

Subrahmanian, R. 2007. *Gender in Primary and Secondary Education: a Handbook for Policymakers and other Stakeholders*. London, Commonwealth Secretariat.

Tavares, M. (2014). Contribuições para a História do sindicalismo docente, em Portugal: dos Grupos de Estudo, à afirmação e crise do movimento sindical docente. *Arquivos Analíticos de Políticas Educativas*, 22 (37).

United Nations Decade of Education for Sustainable Development International Implementation Scheme. www.unescobkk.org/education/education-for-sustainable-development/un-decade-of-esd/international-implementation-scheme

UNESCO. 2010. EFA Global Monitoring Report 2010: Reaching the marginalized, UNESCO, Paris. <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/efareport/reports/2010-marginalization/>

UNESCO Standards and Norms in Education. http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=51850&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

United Nations. 1999. Article 13: The right to education (General Comments). Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/ae1a0b126d068e868025683c003c8b3b?Opendocument>

UIS. 2012. International Standard Classification of Education ISCED 2011. UIS. Montreal. <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/2011-international-standard-classification-education-isced-2012-en.pdf>

UNESCO. 2009. GENIA Toolkit for Promoting Gender Equality in Education, UNESCO, Bangkok. <http://www.unescobkk.org/education/gender/resources/genia-toolkit/>

UNESCO. Literacy and Lifelong Learning website. <http://www.unescobkk.org/education/literacy-and-lifelong-learning/about-literacy-andlifelong-learning/>

World Bank. Systems Approach for Better Education Results (SABER). <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/0,,contentMDK:22770531~menuPK:282391~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:282386~isCURL:Y,00.html>

World Bank. 2005. *Expanding Opportunities and Building Competencies for Young People: A New Agenda for Secondary Education*. Washington, D.C., World Bank

www.eigep.eu

